

DIAGNOZA PROBLEMU
PRZEMOCY NA TERENIE

GMINY TRZEBIATÓW 2024

SPIS TREŚCI

ŚCIEŻKA POZYTYWNEJ ZMIANY SPOŁECZNEJ	2
ANALIZA WYNIKÓW BADANIA – PEŁNOLETNI MIESZKAŃCY	9
STRUKTURA BADANEJ PRÓBY	9
PROBLEM PRZEMOCY	11
DZIAŁANIA PROFILAKTYCZNE.....	19
ANALIZA WYNIKÓW BADANIA – UCZNIOWIE	24
STRUKTURA BADANEJ PRÓBY	24
PROBLEM PRZEMOCY	25
DZIAŁANIA PROFILAKTYCZNE.....	35
WNIOSKI	37
DOROŚLI MIESZKAŃCY	38
UCZNIOWIE	40
REKOMENDACJE	42
BIBLIOGRAFIA	47
SPIS TABEL, WYKRESÓW I RYSUNKÓW	48
SPIS TABEL.....	48
SPIS WYKRESÓW	48
SPIS RYSUNKÓW	50

ŚCIEŻKA POZYTYWNEJ ZMIANY SPOŁECZNEJ

Od lat w Polsce urzeczywistnia się wizja rozwoju gospodarczego, ekonomicznego, politycznego oraz społecznego. Wiąże się to w szczególności z zaangażowaniem obywateli w rozwój przedsiębiorczości i krajowego ładu, rosnącej świadomości mieszkańców o ich wpływie na decyzje podejmowane na szczeblu centralnym, a także intensywnej działalności Państwa i jego instytucji rządowych oraz samorządowych w zakresie polityk publicznych. Na przestrzeni ostatnich lat wdrożono działania, które doprowadziły do licznych pozytywnych przemian, w tym poprawy zdrowia Polaków. Niestety, wraz z rozwojem gospodarczym kraju oraz koncentracji działalności podmiotów publicznych w zakresie tych obszarów, zaczęły narastać nierówności i problemy społeczne, tj. bezrobocie, polaryzacja społeczeństwa, a także niedofinansowanie podmiotów ochrony zdrowia, które w świetle starzejącego się społeczeństwa pełnią coraz istotniejszą funkcję w zapewnieniu godnego życia mieszkańcom Polski.

Problemy społeczne, czyli ogół zachowań podejmowanych przez jednostki lub pewną część społeczeństwa, a które są nieakceptowane przez daną zbiorowość, stwarzają zagrożenie dla *status quo*, wartości i przekonań ogółu społeczeństwa oraz ograniczają potencjał danej grupy¹. Z tego powodu konieczne jest podejmowanie interwencji i działań ograniczających ich skalę, co jest możliwe dzięki oddolnym inicjatywom oraz aktywnej polityce społecznej instytucji publicznych².

Władze samorządowe Gminy Trzebiatów realizując swoje zadania w zakresie wsparcia lokalnej społeczności w prawidłowym wypełnianiu ról społecznych i wzmacnianiu jej potencjału zaobserwowały niekorzystne dla ogółu mieszkańców zmiany społeczne i trendy zagrażające właściwemu funkcjonowaniu rodzin i środowisk oraz na skutek których może zaistnieć konieczność udzielenia osobom interdyscyplinarnej pomocy w związku z doświadczaniem problemu przemocy.

W wyniku niniejszych refleksji Gmina postanowiła przeprowadzić kompleksowe badania społeczne wśród **dorosłych mieszkańców** gminy Trzebiatów oraz **uczniów**

---

¹ Maris R.W., Social Problems, The Dorsey Press, Chicago 1988, s. 6-11

² Frysztański K., Socjologia problemów społecznych, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2009, s. 19-20

uczęszczających do szkół funkcjonujących na jej obszarze, inicjując tym samym proces pozytywnych zmian społecznych.

Zmiana ta jest swoistym przekształceniem dotychczasowych wzorców i form funkcjonowania oraz ładu społecznego, a także utożsamiana jest z postępem, bądź regresją społeczną³. W wyniku pozytywnej zmiany dochodzi między innymi do wzmocnienia funkcji i więzi rodzinnych, ograniczenia skali przemocy i uzależnień, kreowania skuteczniejszych działań profilaktycznych i pomocowych, zmniejszenia bezrobocia i ubóstwa, a także wzmocnienia indywidualnego i grupowego potencjału lokalnego społeczeństwa.

❶ Droga do zmiany społecznej ma swój początek w **obserwacji i uświadomieniu** sobie przez realizatorów lokalnej polityki społecznej problemów zachodzących w ich otoczeniu, czyli wśród dorosłych mieszkańców, dzieci i młodzieży, osób starszych i zmagających się z niepełnosprawnością, a także osób zagrożonych wykluczeniem z lokalnej społeczności, czyli bezrobotnych, ubogich itp.

³ Sztompka P., Socjologia zmian społecznych, Wydawnictwo Znak, Kraków 2005, s. 19-21

➊ Rozpoznanie zachowań i uwarunkowań zaburzających poprawne funkcjonowanie społeczne determinuje **potrzebę ich zmiany**, a co za tym idzie ich szczegółowe rozpoznanie. Służy temu między innymi analiza danych zastanych, czyli dokumentacji instytucji publicznych, czy organizacji pozarządowych, ale także badania społeczne prowadzone wśród różnych grup. Umożliwiają one rozpoznanie ukrytych problemów, ich przyczyn i skutków, ale także ich skalę i zasięg. Dodatkowo, w oparciu o nie możliwe jest określenie działań i zasobów niezbędnych do ograniczenia problemów społecznych.

➋ Kolejnym krokiem do zmiany jest przygotowanie i przeprowadzenie badań. Etap ten zawiera kilka elementów, wśród których wyróżnia się:

➔ WYBÓR OBSZARÓW PROBLEMOWYCH

W Diagnozie problemu przemocy na terenie gminy Trzebiatów analizie poddano:

PROBLEM PRZEMOCY DOMOWEJ – przemoc jest intencjonalnym i zamierzonym działaniem człowieka, które ma na celu kontrolowanie i podporządkowanie osoby jej doznającej. Definicja przemocy domowej wg ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej mówi, że przemoc domową należy rozumieć jako „jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie, wykorzystujące przewagę fizyczną, psychiczną lub ekonomiczną, naruszające prawa lub dobra osobiste osoby doznającej przemocy domowej”⁴.

PROBLEM PRZEMOCY RÓWIEŚNICZEJ – często określana również jako bullying, może przybierać formę zarówno przemocy psychicznej, jak i fizycznej, stosowana wobec osoby, która nie jest w stanie się obronić. Stanowi jedno z poważniejszych zagrożeń oddziałujących na zdrowie psychiczne dzieci i młodzieży, zwiększając ryzyko wystąpienia depresji, myśli samobójczych, zaburzeń odżywiania, czy też wpływając na brak chęci uczęszczania do szkoły⁵.

---

⁴ Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej

⁵ Popyk, A. Skala i uwarunkowania przemocy rówieśniczej – wyniki Diagnozy przemocy wobec dzieci w Polsce 2023. Dziecko Krzywdzone. Teoria, badania, praktyka, 22(4), 37–62

Warto przybliżyć przykłady **agresji elektronicznej**, które mogą dotyczyć m.in. dzieci i młodzież szkolną, ale również osoby dorosłe. Obejmuje ona następujące formy:

- ➡ *flaming* – agresywna wymiana zdań, np. na czacie lub w ramach grupy dyskusyjnej,
- ➡ prześladowanie (ang. *harassment*) – regularne przysyłanie nieprzyjemnych wiadomości do osoby doznającej przemocy za pomocą elektronicznych kanałów komunikacji,
- ➡ kradzież tożsamości (ang. *impersonation*) – podszywanie się pod osobę doznającą przemocy,
- ➡ upublicznianie tajemnic (ang. *outing*) – udostępnianie prywatnych materiałów osoby doznającej przemocy (np. zdjęcia),
- ➡ śledzenie (ang. *cyberstalking*) – inwigilacja osoby doznającej przemocy i nękanie jej niechcianymi komunikatami,
- ➡ *Happy Slapping* – prowokowanie lub atakowanie innej osoby i dokumentowanie wydarzenia w postaci zdjęć lub filmu oraz upublicznienie nagrań lub zdjęć w Internecie,
- ➡ poniżenie (ang. *denigration*) – upublicznienie poniżających, nieprawdziwych informacji lub materiałów na temat osoby doznającej przemocy,
- ➡ wykluczenie (ang. *exclusion*) – celowe usunięcie z listy kontaktów internetowych lub niedopuszczenie do niej osoby doznającej przemocy,
- ➡ agresja techniczna – działania przeciwko sprzętowi komputerowemu ofiary bardziej niż przeciwko samej ofierze⁶.

➡ CEL BADANIA

Niniejsza *Diagnoza problemu przemocy na terenie gminy Trzebiatów* została przeprowadzona w celu rozpoznania aktualnej skali i charakteru problemu przemocy.

---

⁶ Pyżalski J., Agresja elektroniczna i cyberbullying jako nowe ryzykowne zachowania młodzieży, s. 126-128.

→ METODOLOGIA BADAŃ

Jest to określony proces postępowania badawczego uwzględniający sposoby zbierania, opracowywania, analizy i interpretacji danych, który umożliwia uzyskanie odpowiedzi na kluczowe pytania badawcze⁷, czyli w przypadku niniejszej Diagnozy – o skalę i nasilenie problemów ujętych w badaniu.

W celu rozpoznania rzeczywistej skali problemów przemocy w gminie Trzebiatów badaniem objęto przedstawicieli różnych grup lokalnej społeczności. Dywersyfikacja próby badawczej pozwoliła na rozróżnienie zakresu danych problemów z różnych perspektyw.

Poznanie opinii i doświadczeń uczestników badania możliwe było dzięki zastosowaniu **ilościowej metodologii badań**. W przypadku uczniów oraz osób dorosłych zdecydowano się na przeprowadzenie badania za pomocą techniki badawczej **CAWI** (ang. *Computer Assisted Web Interviews*), czyli ankiety umieszczonej na platformie internetowej dostępnej dla wszystkich osób posiadających link. Niniejsza technika pozwoliła na pełne zachowanie anonimowości respondentów.

Za każdym razem przed przystąpieniem do badania, respondentom udzielano informacji odnośnie celu badań, zasad oraz anonimowości w sporządzonym dokumencie.

Diagnoza problemu przemocy na terenie gminy Trzebiatów została opracowana w oparciu o odpowiedzi uczestników badania na pytania zawarte w ustrukturyzowanym kwestionariuszu ankiety, którego charakter pytań był zależny od specyfiki danej grupy.

Rysunek 1. Metody i techniki badawcze wykorzystane do przeprowadzenia badań oraz próba badawcza

Źródło: opracowanie własne

⁷ Skarbek W., Wybrane Zagadnienia Metodologii Nauk Społecznych, Naukowe Wydawnictwo Piotrkowskie, Piotrków Trybunalski 2013, s. 62-63.

④ Po zakończeniu badań społecznych następuje etap **opracowania *Diagnozy problemu przemocy na terenie gminy Trzebiatów***, czyli ekspertyzy uwzględniającej wyniki i wnioski z przeprowadzonych badań oraz rekomendacje dotyczące działań umożliwiających ograniczenie skali zdiagnozowanych problemów⁸. Raport powinien zostać przekazany wszystkim podmiotom zaangażowanym w rozwiązywanie problemów związanych z występowaniem przemocy w lokalnej społeczności oraz podejmujących działalność w zakresie profilaktyki i prewencji zachowań przemocowych.

W niniejszym dokumencie przedstawiono wyniki badań w ujęciu procentowym, które zaokrąglono do wartości dziesiętnych. Z uwagi na to, suma procentowego udziału odpowiedzi w danym pytaniu może odbiegać o 1,0 pp. od 100%.

⑤ Dzięki prawidłowej analizie i interpretacji wyników badania ankietowego podmioty odpowiedzialne za prowadzenie lokalnej polityki społecznej, w tym działalności profilaktycznej, mogą **określić główne problemy**, z którymi zmagają się mieszkańcy Gminy, **a także wskazać obszary priorytetowej interwencji**, czyli te aspekty przemocy domowej, które występują w największym nasileniu oraz przynoszą znaczące konsekwencje społeczne.

⑥ Dalszym krokiem zmiany społecznej jest **zaprojektowanie działań naprawczych** umożliwiających rozwiązanie niekorzystnej sytuacji lub problemu występującego w Gminie. Opracowane zadania pomocowe powinny zostać uwzględnione w gminnych programach, np. z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej i ochrony osób doznających przemocy domowej oraz w strategii rozwiązywania problemów społecznych, co zapewnia możliwość ich systematycznego wdrażania i finansowania.

⑦ Sukcesywne wprowadzanie działań naprawczych ujętych w lokalnych dokumentach strategicznych należy poddawać systematycznemu **monitoringowi** oraz okresowej **ewaluacji**, które umożliwiają określenie zmian w zakresie skali i natężenia problemów społecznych w danym układzie administracyjnym. Narzędziem skutecznej polityki społecznej jest również regularne powtarzanie badań społecznych oraz porównywanie otrzymanych wyników na przestrzeni lat, co jednoznacznie wskazuje na panujący trend wśród lokalnej społeczności.

---

⁸ Szatur-Jaworska B., Diagnozowanie w polityce społecznej, IPS UW, Warszawa 2002, s. 19.

⑧ Na kanwie prowadzonych badań i ich wyników możliwe jest określenie kierunku zmian społecznych, czyli wskazania działań, za pomocą których zmniejszyła się skala danego problemu społecznego, a także ujawnienie nasilających się niekorzystnych zjawisk społecznych. W przypadku rozpoznania nowych problemów niezbędne jest również **wdrożenie kolejnych działań naprawczych** oraz poddanie ich ocenie po odpowiednim okresie od ich zainicjowania.

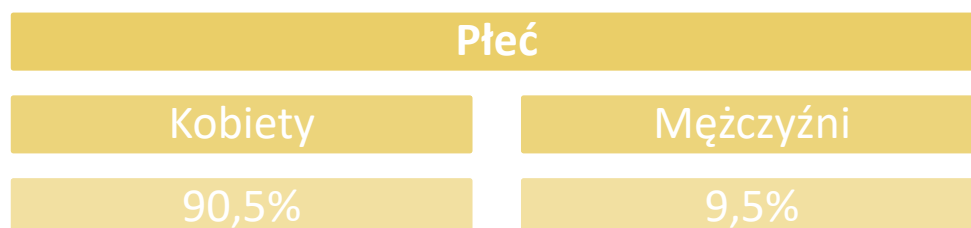
ANALIZA WYNIKÓW BADANIA – PEŁNOLETNI MIESZKAŃCY

W niniejszym rozdziale przedstawiona została skala zjawiska przemocy wśród dorosłych mieszkańców gminy Trzebiatów oraz w ich otoczeniu. Ponadto, analizie poddano ich wiedzę na temat zagadnień związanych z przemocą domową, opinię badanych względem tego zjawiska oraz ich stosunek do stosowania przemocy jako metody wychowawczej.

STRUKTURA BADANEJ PRÓBY

W badaniu diagnozującym kwestie związane ze zjawiskiem przemocy na terenie gminy Trzebiatów wzięło udział 199 mieszkańców, będących powyżej 18 roku życia. Poniżej przedstawiona została struktura badanej próby ze względu na płeć. Można zauważyć, że pod względem liczby wypełnionych ankiet, w badaniu zdecydowaną przewagę miały kobiety – stanowiły one aż 90,5% ogółu.

Rysunek 2. Płeć: N⁹=199

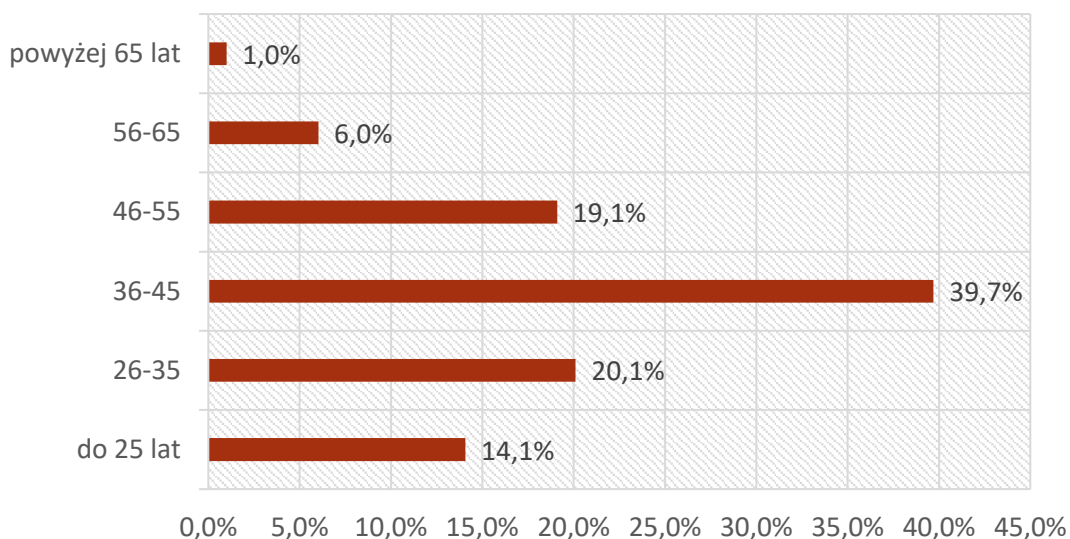
Analiza struktury badanej grupy pokazuje, iż respondenci są zróżnicowani pod względem wieku. Najliczniejszą grupę stanowią ankietowani mający 36-45 lat (39,7%). Wśród osób biorących udział w badaniu, byli również mieszkańcy mający 26-35 lat (20,1%), będący w przedziale wiekowym 46-55 lat (19,1%), respondenci mający mniej niż 25 lat (14,1%), badani w wieku 56-65 lat (6,0%), natomiast najmniejszy odsetek stanowili ankietowani powyżej 65 roku życia (1,0%).

---

⁹ N oznacza wielkość próby badawczej, tj. liczbę osób odpowiadających na dane pytanie.

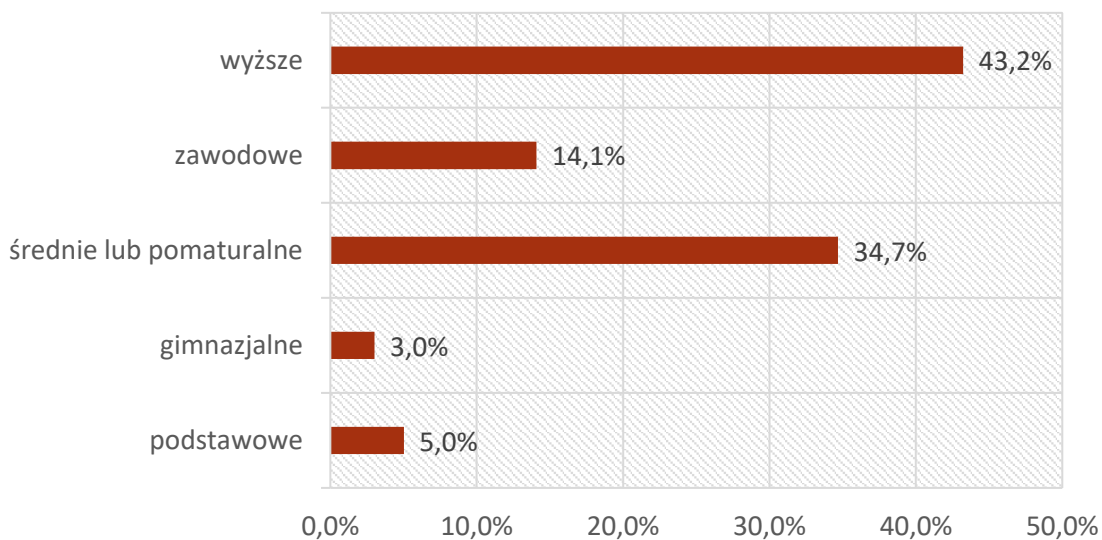

Wykres 1. Wiek: N=199

Na poniższym wykresie zaprezentowane zostało wykształcenie respondentów. Największy udział w badaniu mieli dorośli mieszkańcy legitymujący się wykształceniem wyższym (43,2%). 34,7% kwestionariuszy ankiet wypełnili respondenci z wykształceniem średnim lub pomaturalnym, 14,1% z wykształceniem zawodowym, a 5,0% ankietowanych zakończyło swoją edukację na poziomie podstawowym. 3,0% badanych legitymowało się wykształceniem gimnazjalnym.

Wykres 2. Wykształcenie: N=199

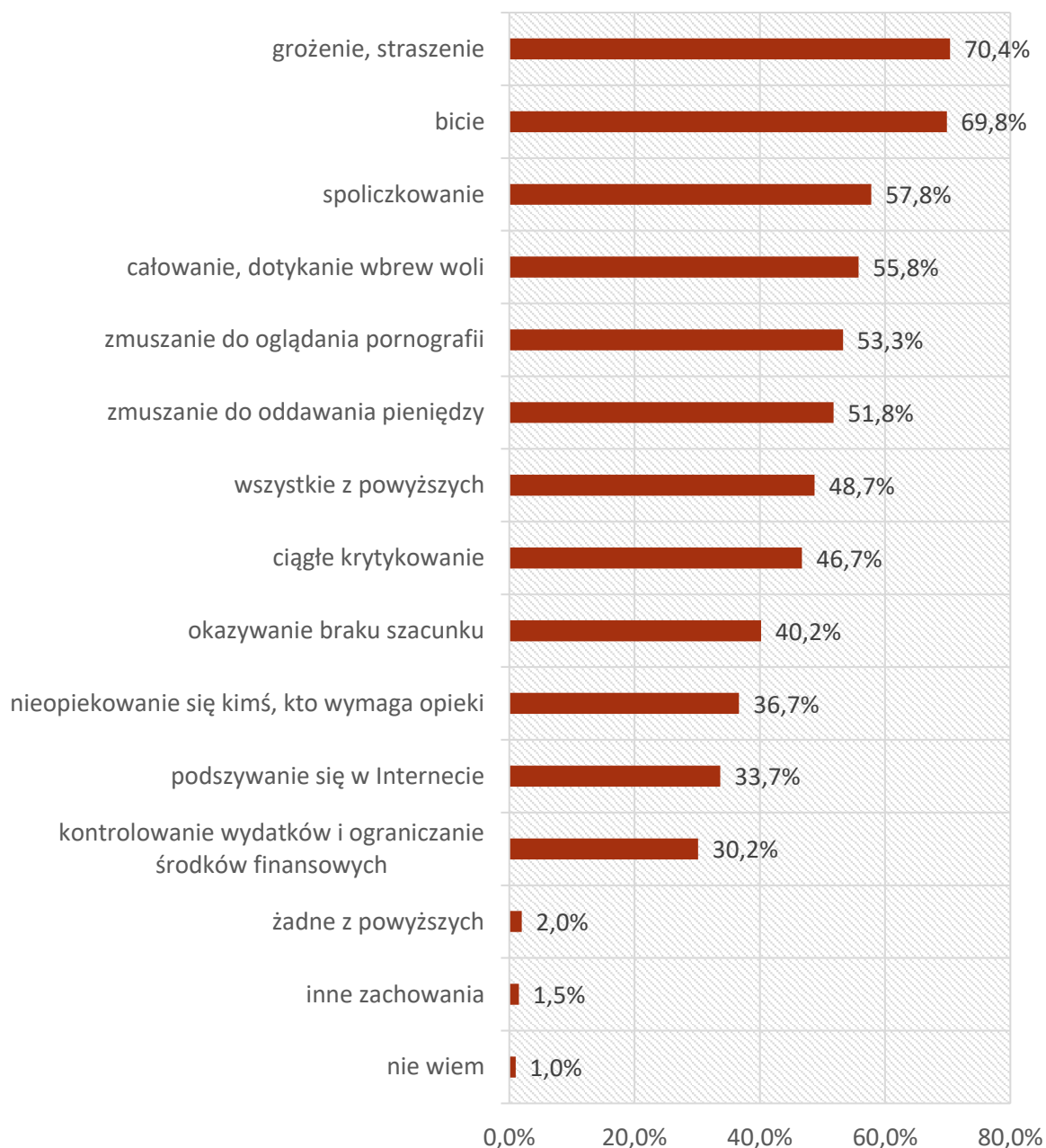
PROBLEM PRZEMOCY

Nieumiejętność identyfikowania pewnych zachowań czy sytuacji jako przemocowych, wynika często z nieświadomości i niedoinformowania. Zdecydowaliśmy się zatem na wstępie zapytać dorosłych mieszkańców gminy Trzebiatów o to, jakie ich zdaniem sytuacje zaliczają się do aktów przemocy. Najwięcej badanych stwierdziło, że grożenie i straszenie (70,4%) oraz bicie (69,8%) są przejawem przemocy. Nieznacznie mniej wskazań uzyskały odpowiedzi: „spoliczkowanie” (57,8%), „całowanie, dotykanie wbrew woli” (55,8%), „zmuszanie do oglądania pornografii” (53,3%) oraz „zmuszanie do oddawania pieniędzy” (51,8%). 48,7% ankietowanych zaznaczyło odpowiedź świadczącą o tym, że wszystkie wymienione w kafeterii przykłady świadczą o przemocy, natomiast 46,7% wskazało na ciągłe krytykowanie. 40,2% ankietowanych zaznaczyło „okazywanie braku szacunku”, a 36,7% – „nieopiekowanie się kimś, kto wymaga opieki”. Średnio co trzeci respondent za przemoc uznaje podszywanie się w Internecie (33,7%) oraz kontrolowanie wydatków i ograniczanie środków finansowych (30,2%). Zaledwie 1,0% badanych nie posiada wiedzy na temat form stosowania przemocy, zdaniem 2,0% respondentów żadna wymieniona odpowiedź nie jest właściwa, z kolei wśród innych odpowiedzi wyróżniono *przemoc emocjonalną* oraz *krzyki* (1,5%).

Wykres 3. Które z wymienionych poniżej sytuacji są Pana/i zdaniem aktem przemocy?

N=199

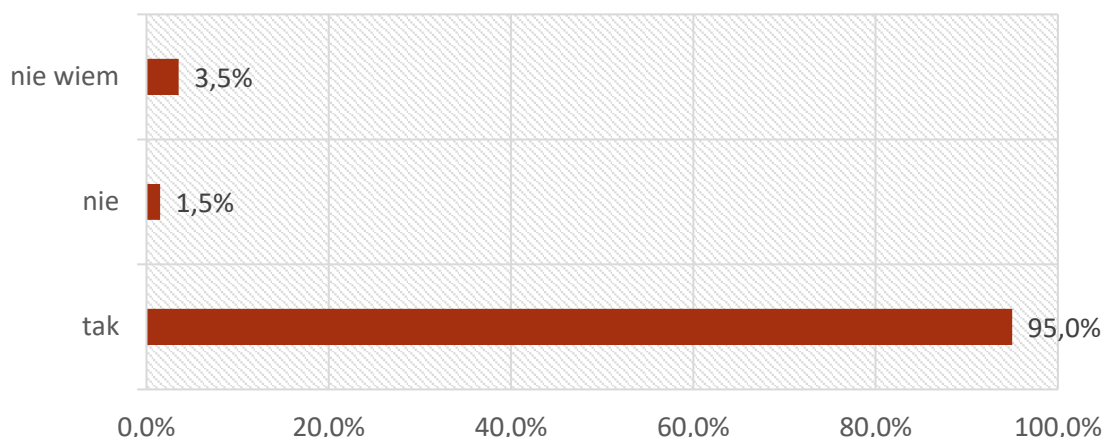

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Zapytaliśmy także o to, czy dorośli mieszkańcy Gminy uważają, że przemoc domowa jest przestępstwem. Zdecydowana większość badanych odpowiedziała na to pytanie twierdząco (95,0%), natomiast 1,5% ankietowanych udzieliło odpowiedzi przeczącej. Ponadto 3,5% respondentów nie potrafiło udzielić jednoznacznej odpowiedzi, ze względu na brak wiedzy w tym zakresie.

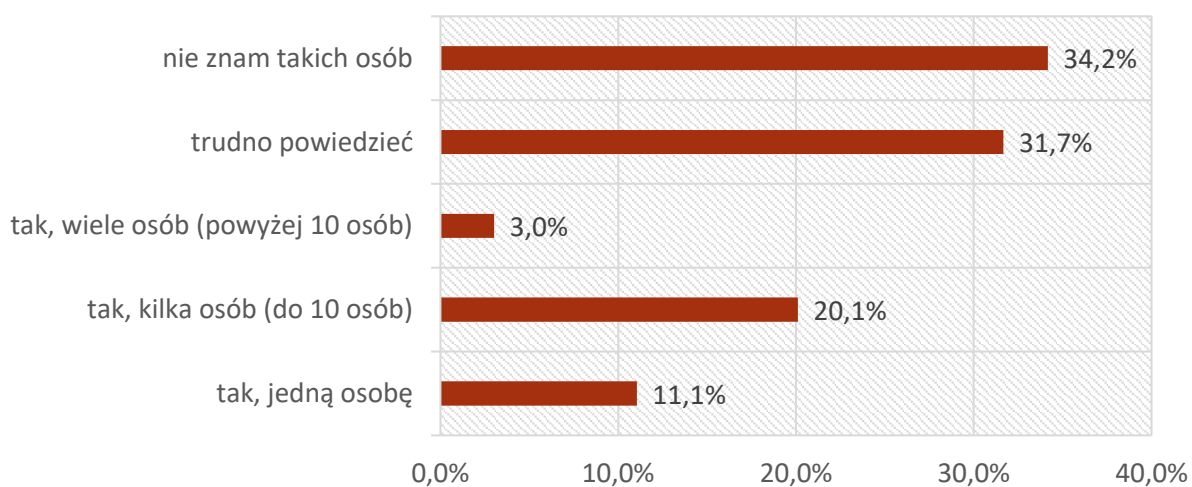

Wykres 4. Czy Pana/i zdaniem przemoc domowa to przestępstwo? N=199

Dalsza część raportu stanowi próbę oszacowania skali problemu przemocy wśród dorosłych mieszkańców gminy Trzebiatów. Poniższy wykres przedstawia odpowiedzi ankietowanych na pytanie o znajomość kogoś w swoim otoczeniu, kto jest osobą doświadczającą przemocy domowej. Twierdzącej odpowiedzi udzieliło łącznie 34,2% ankietowanych. Jak wynika z odpowiedzi badanych, 11,1% badanych zna jedną taką osobę, 20,1% zna kilka takich osób (do 10), z kolei 3,0% deklaruje znajomość wielu takich osób (powyżej 10). Średnio co trzeci respondent miał trudność w udzieleniu jednoznacznej odpowiedzi (31,7%).

Wykres 5. Czy zna Pan/i w swoim otoczeniu kogoś, kto jest osobą doznającą przemocy domowej? N=199

Badani deklarujący znajomość w swoim otoczeniu osób, które doświadczają przemocy domowej, zostali zapytani o to, kim jest osoba jej doznająca. Zdecydowana większość respondentów stwierdziła, że są nimi osoby dorosłe mające 18-60 lat – 67,2% (45 osób). Mniejszy odsetek ankietowanych wskazał na dzieci do 18 roku życia (36 osób, tj. 53,7%) oraz osoby starsze (powyżej 60 roku życia) – 14,9%, tj. 10 badanych. 1 ankietowany pominął to pytanie i nie udzielił żadnej odpowiedzi.

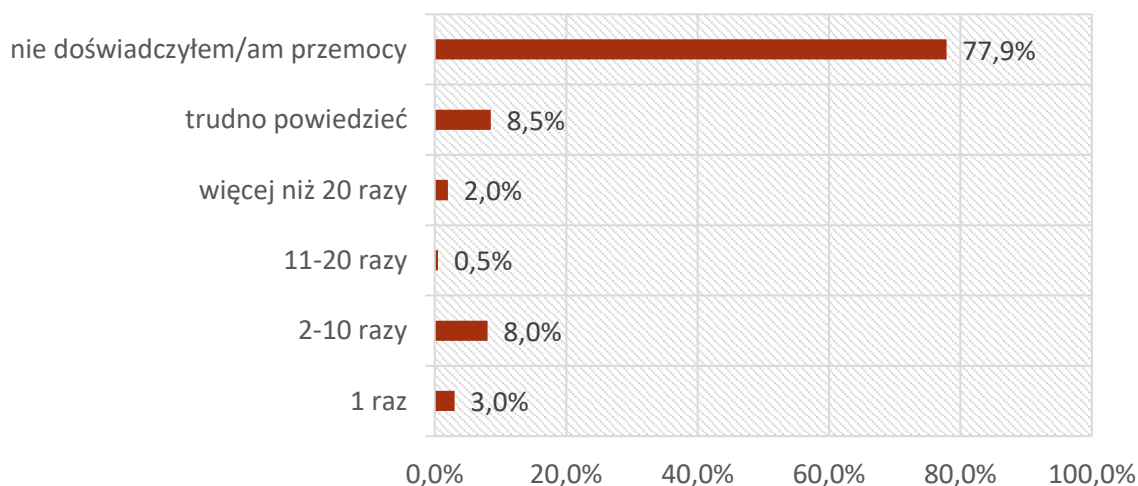
Tabela 1. Kim jest osoba, która doświadcza przemocy w swoim domu? N=67

<i>Odpowiedź</i>	<i>%</i>	<i>Liczba odp.</i>
dzieckiem do 18 roku życia	53,7%	36
osobą dorosłą mającą 18-60 lat	67,2%	45
osobą starszą (powyżej 60 roku życia)	14,9%	10

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Skala problemu przemocy w gminie Trzebiatów została zweryfikowana również dzięki odpowiedziom respondentów na pytanie o to, jak często zdarzyło im się doświadczyć tego problemu w ciągu ostatnich 12 miesięcy poprzedzających badanie. Z zebranych danych wynika, że w tym okresie przemocy doznało 13,5% mieszkańców, z czego 3,0% ankietowanych doświadczyło jej jednokrotnie, 8,0% respondentów wskazało na częstotliwość 2-10 razy, 0,5% – 11-20 razy, natomiast 2,0% wskazało na doświadczenie przemocy w określonym czasie ponad 20 razy. 8,5% mieszkańców miało trudności w udzieleniu odpowiedzi na to pytanie.

Wykres 6. Jak często, w okresie ostatnich 12 miesięcy zdarzyło się Panu/i doświadczyć przemocy w swoim domu? N=199

Mieszkańcy, którzy przyznali, że doznali przemocy, zostali następnie poproszeni o określenie jej rodzaju. Z deklaracji ankietowanych wynika, że większość z nich doświadczyła przemocy psychicznej (34 osoby, tj. 79,1%). Co trzeci ankietowany wskazał na przemoc fizyczną (13 osób, tj. 30,2%). 6 badanych wskazało na zaniedbanie (14,0%), 4 ankietowanych doznało przemocy seksualnej (9,3%), z kolei 2 respondentów – przemocy ekonomicznej (4,7%). 1 osoba nie udzieliła odpowiedzi na to pytanie.

Tabela 2. Jakiego rodzaju przemocy Pan/i doznał/a w ciągu ostatnich 12 miesięcy? N=43

<i>Odpowiedź</i>	<i>%</i>	<i>Liczba odp.</i>
przemoc psychiczna	79,1%	34
przemoc fizyczna	30,2%	13
zaniedbanie	14,0%	6
nie wiem	14,0%	6
przemoc seksualna	9,3%	4
przemoc ekonomiczna	4,7%	2

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Zapytaliśmy respondentów również o to, kto stosował wobec nich przemoc. Analiza materiału badawczego wykazała, że najwięcej, bo 17 ankietowanych doznało przemocy ze strony partnera/partnerki (40,5%). Po 9 osób wskazało na mamę, męża/żonę oraz rodzeństwo (po 21,4%), z kolei 7 odpowiedzi dotyczyło taty (16,7%). 5 badanych zadeklarowało doznanie przemocy ze strony dziecka/dzieci (11,9%), natomiast po 3 osoby – dalszych członków rodziny oraz innych osób, wśród których wymieniono *kolegę* oraz *znajomych* (po 7,1%). 2 badanych pominęło to pytanie i nie udzieliło żadnej odpowiedzi.

Tabela 3. Kto stosował wobec Pana/i przemoc? N=42

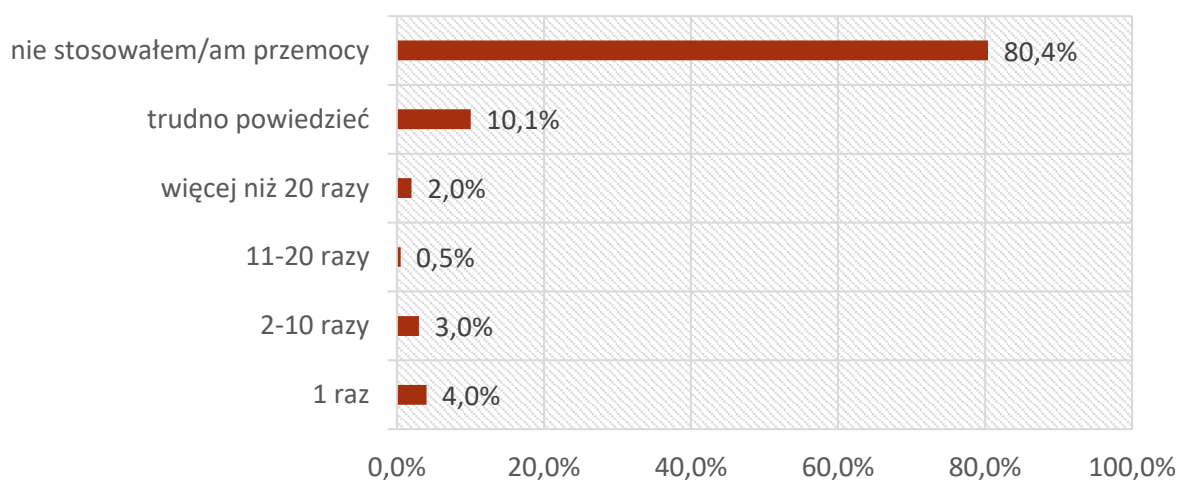
<i>Odpowiedź</i>	<i>%</i>	<i>Liczba odp.</i>
partner/partnerka	40,5%	17
mama	21,4%	9
mąż/żona	21,4%	9
rodzeństwo	21,4%	9
tata	16,7%	7
dziecko/dzieci	11,9%	5
dalsi członkowie rodziny	7,1%	3
inne osoby	7,1%	3
dziadkowie	0,0%	0

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Zebrane w procesie badawczym dane pokazują, iż do stosowania przemocy przysłała się mniejsza część badanych niż w przypadku jej doznawania – 9,5% respondentów, z czego 4,0% ankietowanych wskazało, że miało to miejsce 1 raz, 3,0% podało częstotliwość 2-10 razy, 0,5% – 11-20 razy, natomiast 2,0% – więcej niż 20 razy. Co dziesiąty badany miał trudność w określeniu, jak często zastosował przemoc w ciągu ostatnich 12 miesięcy (10,1%).

Wykres 7. Jak często, w ciągu ostatnich 12 miesięcy doszło do sytuacji, w której zastosował/a Pan/i przemoc wobec członka swojej rodziny? N=199

W dalszej kolejności poprosiliśmy badanych mieszkańców o określenie, jakiego rodzaju przemoc zastosowali, w okresie ostatnich 12 miesięcy poprzedzających badanie. Wśród najczęstszych deklaracji znalazła się przemoc psychiczna (24 osoby, tj. 61,5%). 9 odpowiedzi padło na przemoc fizyczną (23,1%), 6 badanych wskazało na zaniedbanie (15,4%), 1 ankietowany zastosował przemoc ekonomiczną (2,6%), z kolei 7 respondentów nie potrafiło określić rodzaju stosowanej przemocy (17,9%).

Tabela 4. Jakiego rodzaju przemoc Pan/i zastosował/a w ciągu ostatnich 12 miesięcy? N=39

Odpowiedź	%	Liczba odp.
przemoc psychiczna	61,5%	24
przemoc fizyczna	23,1%	9
nie wiem	17,9%	7
zaniedbanie	15,4%	6
przemoc ekonomiczna	2,6%	1
przemoc seksualna	0,0%	0

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Jak wynika z odpowiedzi respondentów, ponad połowa osób deklarujących stosowanie przemocy, kierowała ją w stronę dziecka/dzieci (22 osoby, tj. 57,9%). Zdecydowanie mniej, bo 10 osób wskazało na męża/żonę (26,3%), po 4 ankietowanych stosowało ją w stosunku do mamy, rodzeństwa oraz dalszych członków rodziny (po 10,5%), po 2 osoby względem taty oraz partnera/partnerki (po 5,3%), z kolei 1 odpowiedź dotyczyła innych osób, wśród których wskazano na *znajomych* (2,6%). 1 badany pominął to pytanie i nie udzielił odpowiedzi.

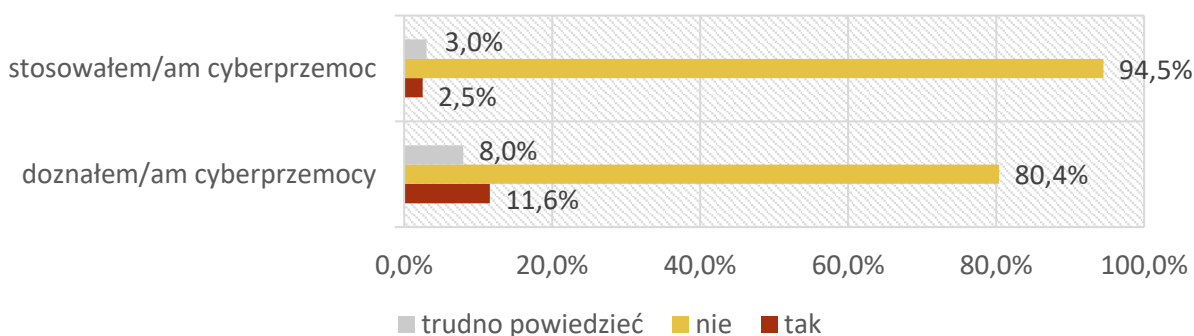
Tabela 5. W stosunku do kogo zastosował/a Pan/i zachowanie przemocowe? N=38

<i>Odpowiedź</i>	<i>%</i>	<i>Liczba odp.</i>
dziecko/dzieci	57,9%	22
mąż/żona	26,3%	10
mama	10,5%	4
rodzeństwo	10,5%	4
dalsi członkowie rodziny	10,5%	4
tata	5,3%	2
partner/partnerka	5,3%	2
inne osoby	2,6%	1
dziadkowie	0,0%	0

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Odpowiedzi respondentów na następne pytanie pokazują aktualną skalę cyberprzemocy występującej wśród mieszkańców Gminy. Jak wynika z uzyskanych danych, tego rodzaju przemocy doświadczyło 11,6% badanych, natomiast zastosowało ją 2,5% ankietowanych. 8,0% respondentów nie potrafiło jednoznacznie określić, czy doznało cyberprzemocy, z kolei w przypadku jej stosowania odsetek ten wyniósł 3,0%.

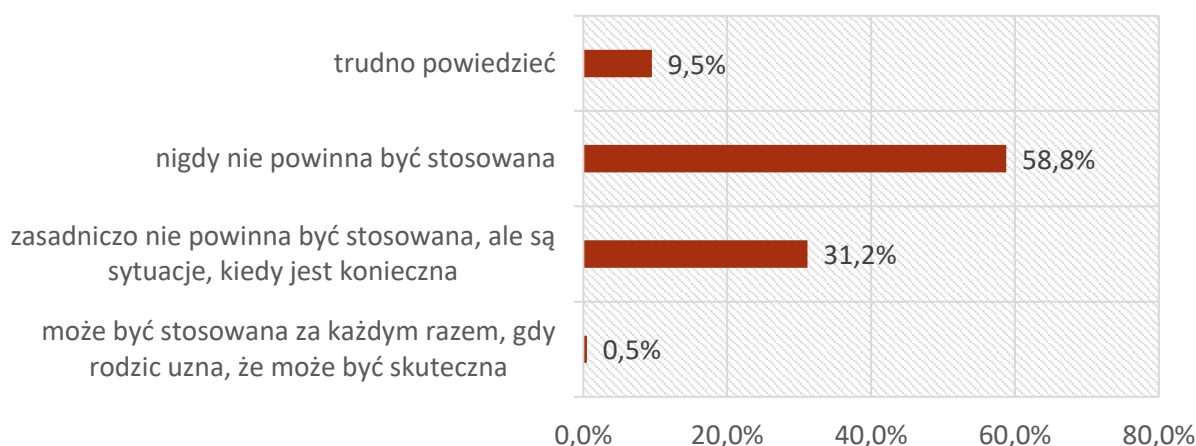
Wykres 8. Czy w przeciągu ostatnich 12 miesięcy doznał/a oraz stosował/a Pan/i cyberprzemoc (np. wyzywanie, podszywanie się, ośmieszanie/poniżanie, grożenie/straszenie, szantażowanie, wyłudzenie pieniędzy, rozsyłanie ośmieszających zdjęć/filmów)? N=199

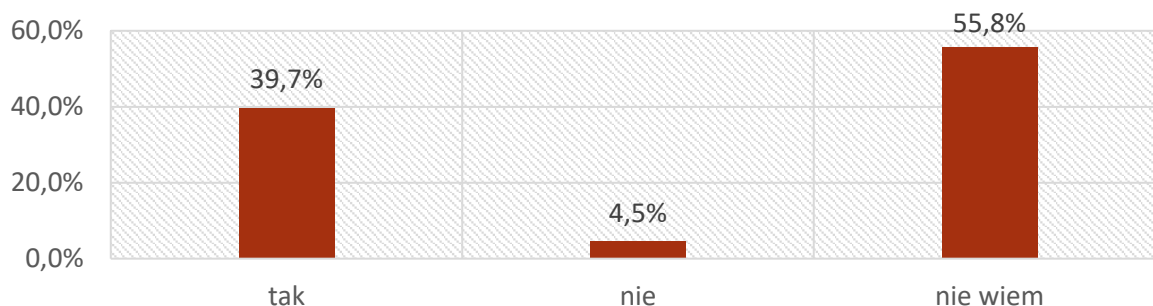
Kolejną analizowaną w Diagnozie kwestią była opinia dorosłych mieszkańców Gminy na temat stosowania kar fizycznych (np. „klapsów”) w stosunku do dzieci. W odniesieniu do prezentowanych danych warto zwrócić uwagę, że jedynie u niewielkiej części respondentów występuje tolerancja przemocy jako metody wychowawczej – 0,5% badanych twierdzi, że stosowanie kar fizycznych jest metodą wychowawczą, która może być stosowana za każdym razem, gdy rodzic uzna, że może być skuteczna. Co trzeci ankietowany uważa, że kary fizyczne zasadniczo nie powinny być stosowane, ale są sytuacje, kiedy są konieczne (31,2%). Ponad połowa badanych mieszkańców negatywnie ocenia tego typu zachowanie (58,8%), z kolei trudności z jednoznacznym ustosunkowaniem się do tego pytania przejawiało 9,5% badanych.

Wykres 9. Czy Pana/i zdaniem stosowanie kar fizycznych w stosunku do dzieci (tzw. „klaps”) może być metodą wychowawczą, która: N=199

Dorośli mieszkańcy zostali również poproszeni o oszacowanie skali istotności problemu przemocy domowej na terenie gminy Trzebiatów. Ponad połowa ankietowanych deklaruje brak wiedzy w tym zakresie (55,8%). Problem przemocy domowej w Gminie jako znaczący identyfikuje 39,7% badanych, z kolei 4,5% ankietowanych jest przeciwnego zdania.

Wykres 10. Czy postrzega Pan/i przemoc domową jako znaczny problem występujący na terenie Gminy? N=199

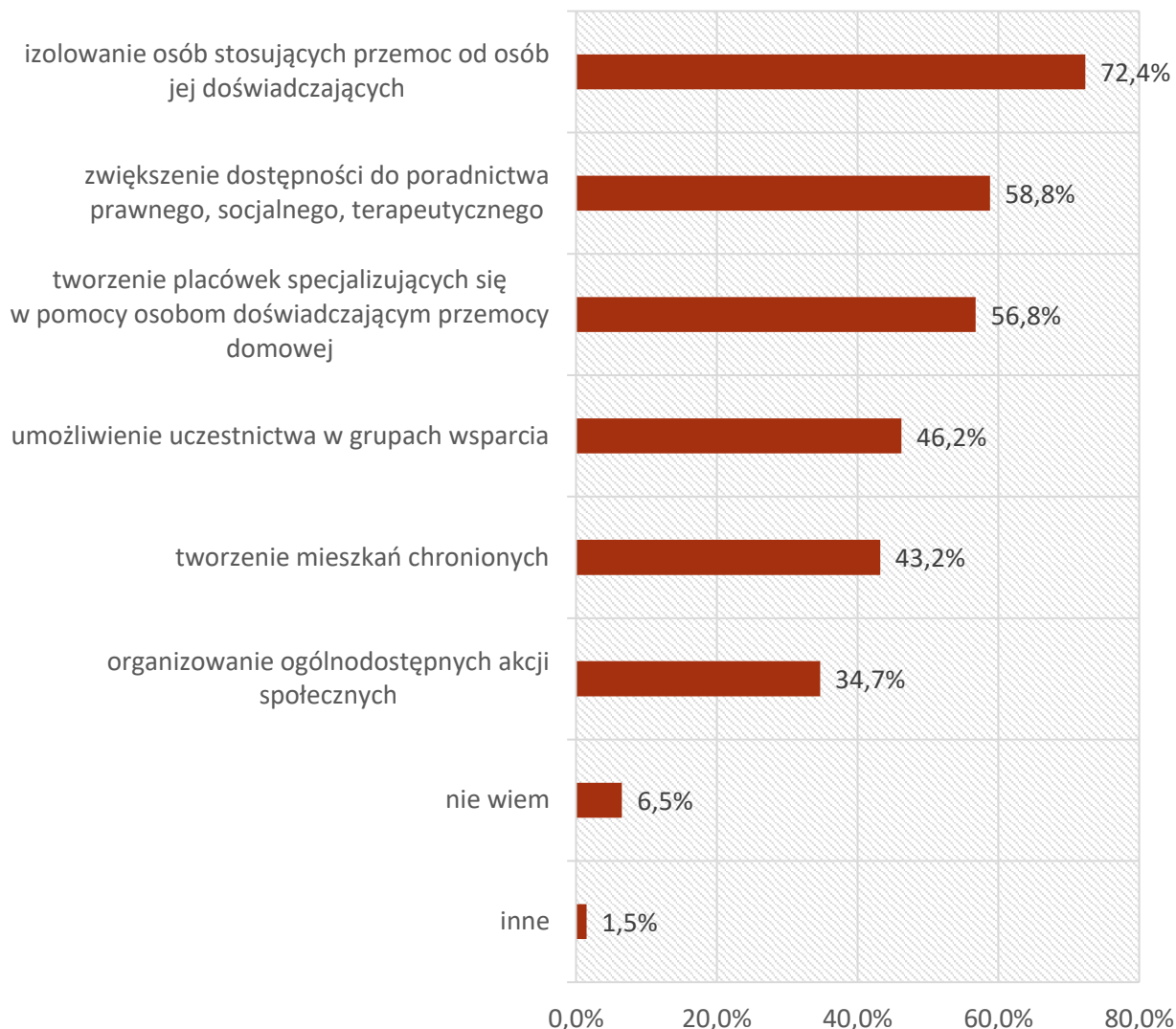

DZIAŁANIA PROFILAKTYCZNE

Mieszkańcy biorący udział w badaniu ankietowym zostali zapytani o to, jakie działania według nich byłyby najskuteczniejsze wobec osób doświadczających przemocy domowej. Zdecydowana większość wskazała na izolowanie osób stosujących przemoc od osób jej doświadczających (72,4%), zwiększenie dostępności do poradnictwa prawnego, socjalnego, terapeutycznego (58,8%) oraz tworzenie placówek specjalizujących się w pomocy osobom doświadczającym przemocy domowej (56,8%). 46,2% odpowiedzi padło na umożliwienie uczestnictwa w grupach wsparcia, 43,2% – tworzenie mieszkań chronionych, z kolei średnio co trzeci ankietowany zaznaczył organizowanie ogólnodostępnych akcji społecznych (34,7%). 6,5% badanych zaznaczyło odpowiedź „nie wiem”, a wśród innych odpowiedzi wskazano m.in. *na uświadomienie dzieciom, co jest przemocą domową, poprzez wskazanie bardzo konkretnych przykładów, żeby mogły odróżnić wychowanie w rodzinie od przemocy oraz rozmowy z psychologiem lub innymi specjalistami w celu uświadomienia dzieciom, że niektóre zachowania rodziców są przemocą i mogą to zgłosić, np. bicie, zbyt wiele zakazów ograniczające wolność, zmuszanie do pójścia do szkoły średniej, do której dziecko bardzo nie chce iść, ponieważ ma inne zainteresowania* (1,5%).

Wykres 11. Jakie działania według Pana/i byłyby najskuteczniejsze wobec osób doświadczających przemocy domowej? N=199

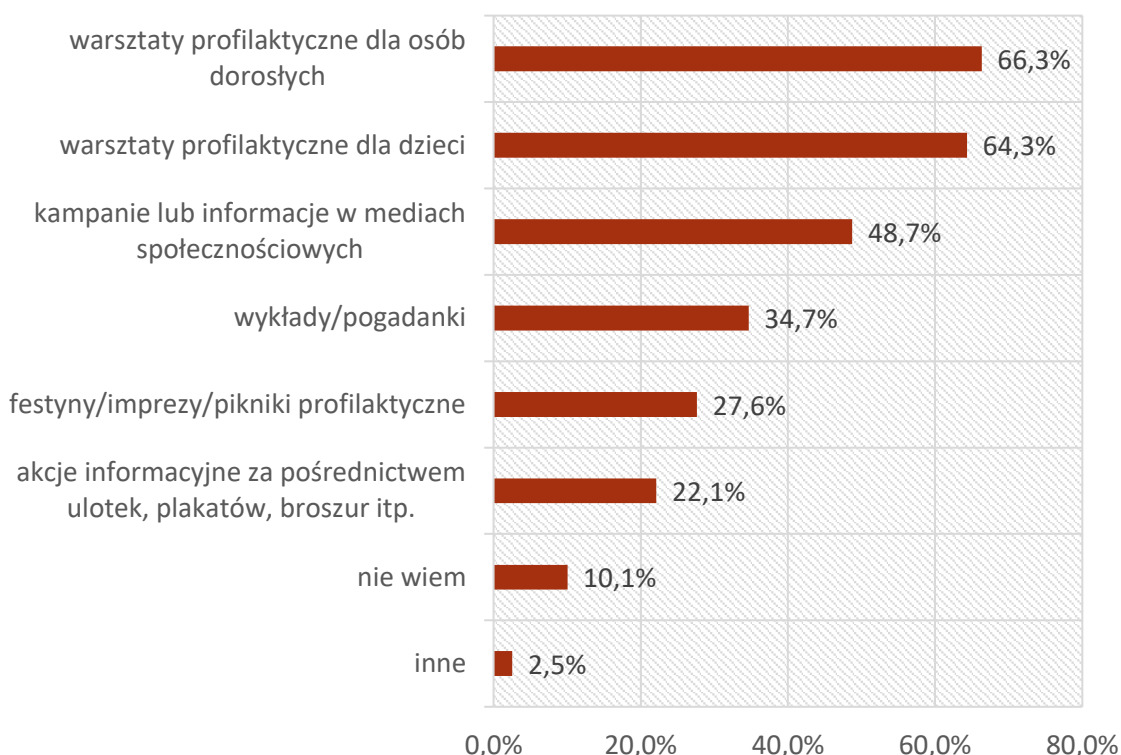
*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Analizując wyniki uzyskane w trakcie badania mieszkańców pod kątem efektywności działań profilaktycznych, w celu zapobiegania zjawisku przemocy domowej, można zauważyć, że najwięcej odpowiedzi padło na warsztaty profilaktyczne dla osób dorosłych (66,3%), warsztaty profilaktyczne dla dzieci (64,3%) oraz kampanie lub informacje w mediach społecznościowych (48,7%). Średnio co trzeci ankieter wskazał na wykłady/pogadanki (34,7%), co czwarty – festyny/imprezy/pikniki profilaktyczne (27,6%), a co piąty – akcje informacyjne za pośrednictwem ulotek, plakatów, broszur, itp. (22,1%). Brak wiedzy w tym zakresie wykazał 10,1% ankietowanych, natomiast 2,5% badanych wymieniło inne odpowiedzi, wśród których wskazano następujące działania:

- *działania Policji, jeśli chodzi o sprawcę,*
- *warsztaty, spotkania, ale celowe - kierowane do osób stosujących przemoc i ofiar tej przemocy, a także zapewnienie opieki psychologicznej i wsparcia ofiarom,*
- *spotkania indywidualne z psychologiem i szczerą rozmowa, czym różni się wychowanie od przemocy, tj. stosowanie kar, decydowanie za dziecko nie biorąc pod uwagę jego potrzeb,*
- *rozmowy i pogadanki w klasach i indywidualnie, w celu przekonania dziecka, żeby powiedział o swoim problemie. Dzieci często nie mówią, ponieważ boją się konsekwencji od rodziców, zapewnienie, że rodzice nie dowiedzą się, że to dziecko zgłosiło problem.*

Wykres 12. Poniżej wymieniono różne formy działań profilaktycznych. Które z nich według Pana/i przyniosą najlepsze efekty, jeśli chodzi o zapobieganie przemocy domowej? N=199

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

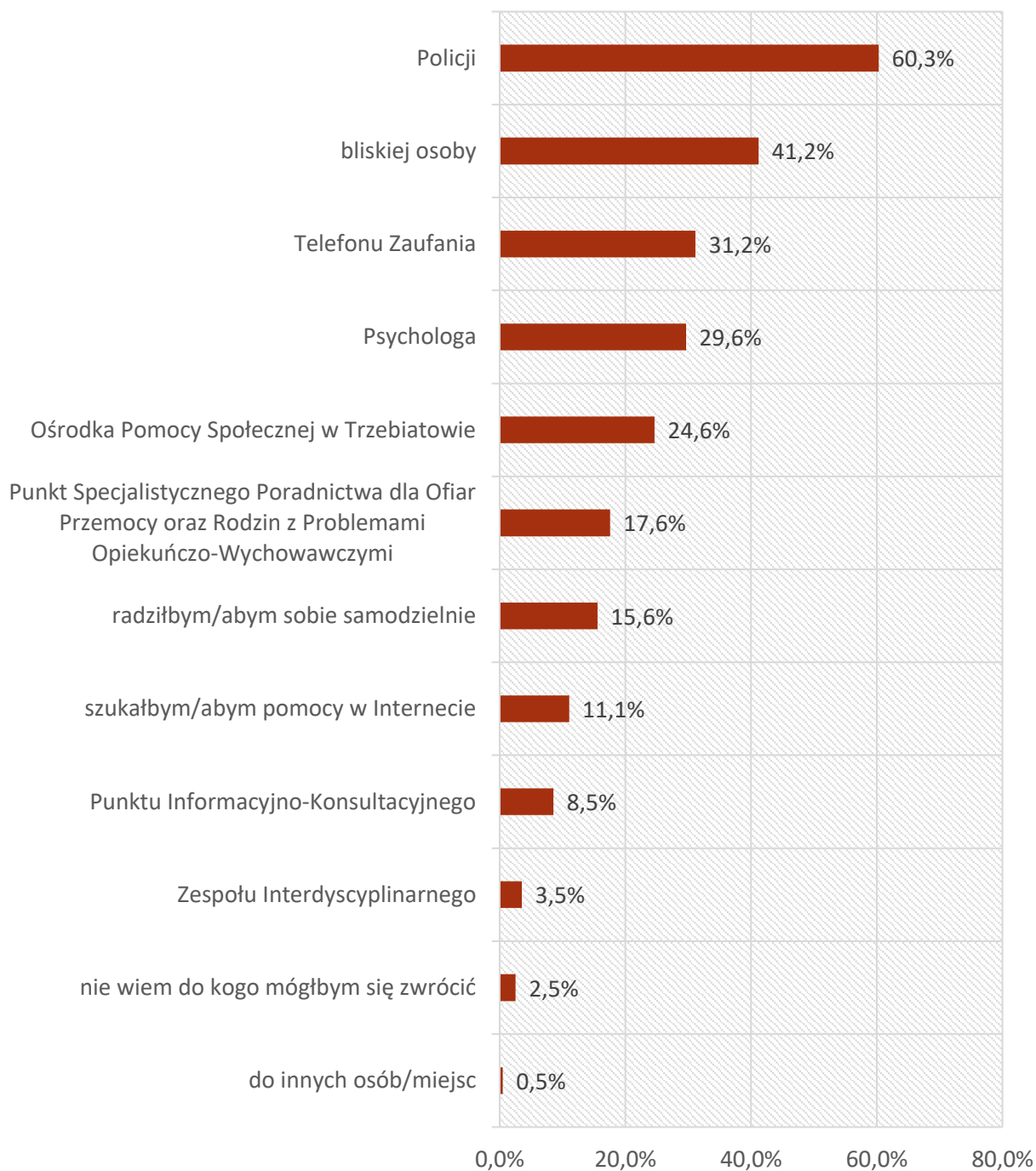

W ostatnim pytaniu skierowanym do dorosłych mieszkańców gminy Trzebiatów, respondenci zostali zapytani o miejsca/osoby, do których mieszkańcy zgłosiliby się w przypadku doznania przemocy domowej. Jak wynika z prezentowanych danych, większość badanych skorzystałaby z pomocy Policji (60,3%) oraz bliskiej osoby (41,2%). Co trzecia odpowiedź dotyczyła Telefonu Zaufania (31,2%) oraz psychologa (29,6%). Stosunkowo często deklarowany był również Ośrodek Pomocy Społecznej w Trzebiatowie (24,6%), a także Punkt Specjalistycznego Poradnictwa dla Ofiar Przemocy oraz Rodzin z Problemami Opiekuńczo-Wychowawczymi (17,6%). 15,6% badanych mieszkańców radziłoby sobie samodzielnie w takiej sytuacji, 11,1% respondentów szukałoby pomocy w Internecie, 8,5% wskazało na Punkt Informacyjno-Konsultacyjny, 3,5% – Zespół Interdyscyplinarny, natomiast 2,5% nie wie, do kogo mogłoby się zwrócić w przypadku tego rodzaju problemów. 0,5% ankietowanych zaznaczyło inne odpowiedzi, wśród których wymieniono *zaufaną osobę, nauczyciela itp.* Szczegółowe informacje dotyczące odpowiedzi na powyższe pytanie, przedstawione zostały na kolejnym wykresie.

Wykres 13. Do kogo/gdzie zwróciłby/aby się Pan/i w przypadku, gdyby Pan/i lub ktoś z Pana/i otoczenia doznawał przemocy domowej? N=199

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

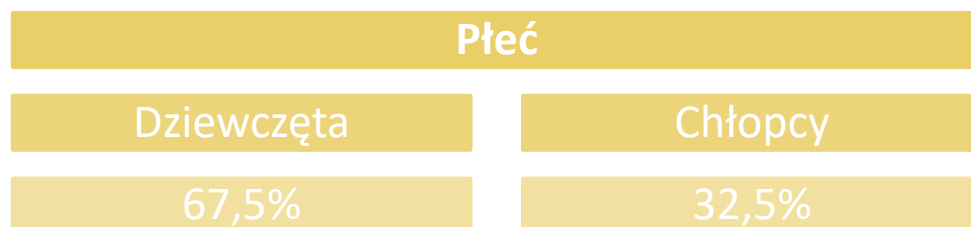
ANALIZA WYNIKÓW BADANIA – UCZNIOWIE

W niniejszym rozdziale przedstawiony został problem przemocy z perspektywy dzieci i młodzieży z gminy Trzebiatów. Pytania zawarte w kwestionariuszu ankiety, miały na celu oszacowanie występujących wśród uczniów problemów związanych z doświadczaniem przemocy domowej, doznawaniem oraz stosowaniem przemocy rówieśniczej, a także cyberprzemocy oraz poznanie opinii młodych mieszkańców Gminy na temat realizowanych w szkole działań profilaktycznych.

STRUKTURA BADANEJ PRÓBY

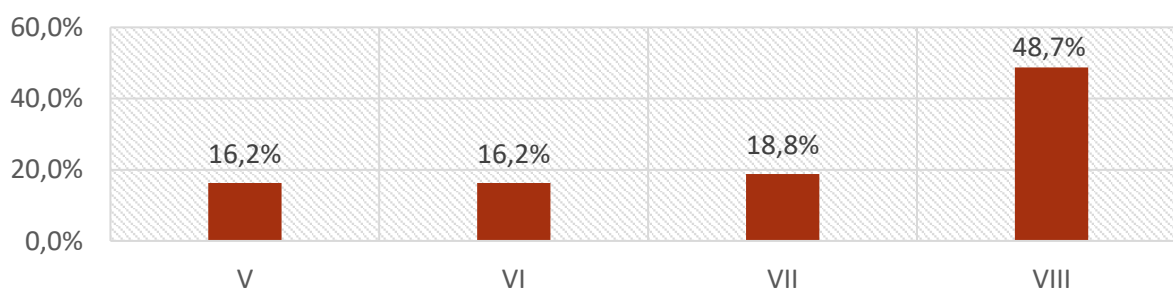
Uczniowie ze szkół znajdujących się na terenie gminy Trzebiatów wypełnili 117 kwestionariuszy ankiet. Poniższy rysunek przedstawia strukturę badanej próby ze względu na płeć. Można zauważyć, że w badaniu diagnozującym problemy społeczne przewagę miały dziewczęta – stanowiły one 67,5% ogółu. Chłopcy wypełnili 32,5% kwestionariuszy.

Rysunek 3. Płeć: N=117

Poniższy wykres prezentuje strukturę badanej próby w podziale na przynależność do danej klasy. Największy odsetek stanowili uczniowie z klasy VIII, wypełniając 48,7% ankiet. Badani uczęszczający do klasy VII stanowili 18,8% osób, natomiast po 16,2% kwestionariuszy wypełnili uczniowie V i VI klasy szkoły podstawowej.

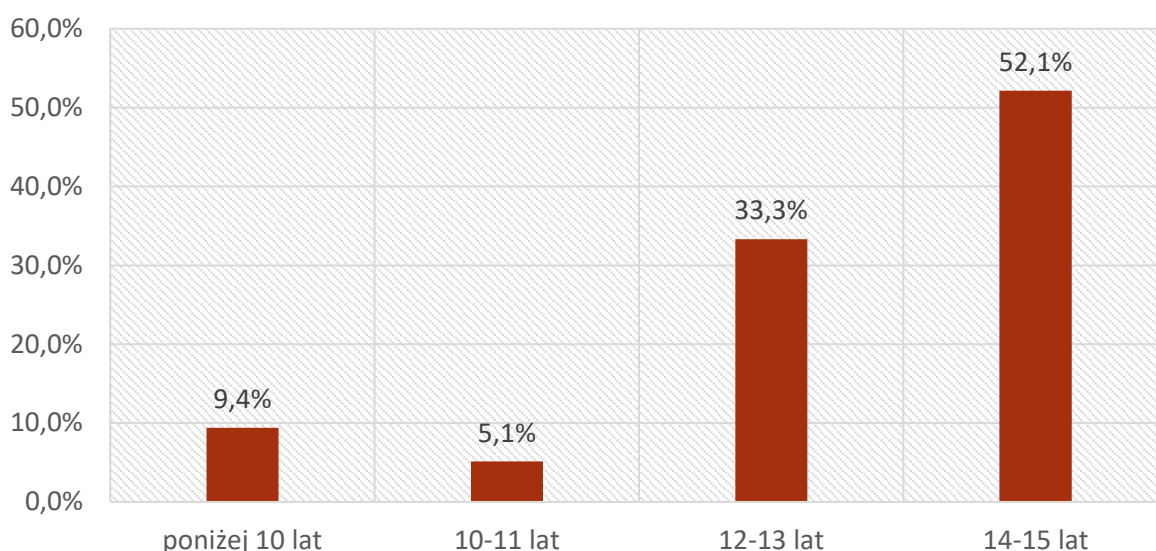
Wykres 14. Klasa: N=117

Wśród uczniów biorących udział w badaniu, największą część kwestionariuszy ankiet wypełnili respondenci mający 14-15 lat (52,1%). Blisko co trzeci ankietowany był w wieku 12-13 lat (33,3%), natomiast średnio co dziesiąty uczeń miał mniej niż 10 lat (9,4%). Najmniejszy odsetek badanych stanowiły osoby w wieku 10-11 lat, tj. 5,1%.

Wykres 15. Wiek: N=117

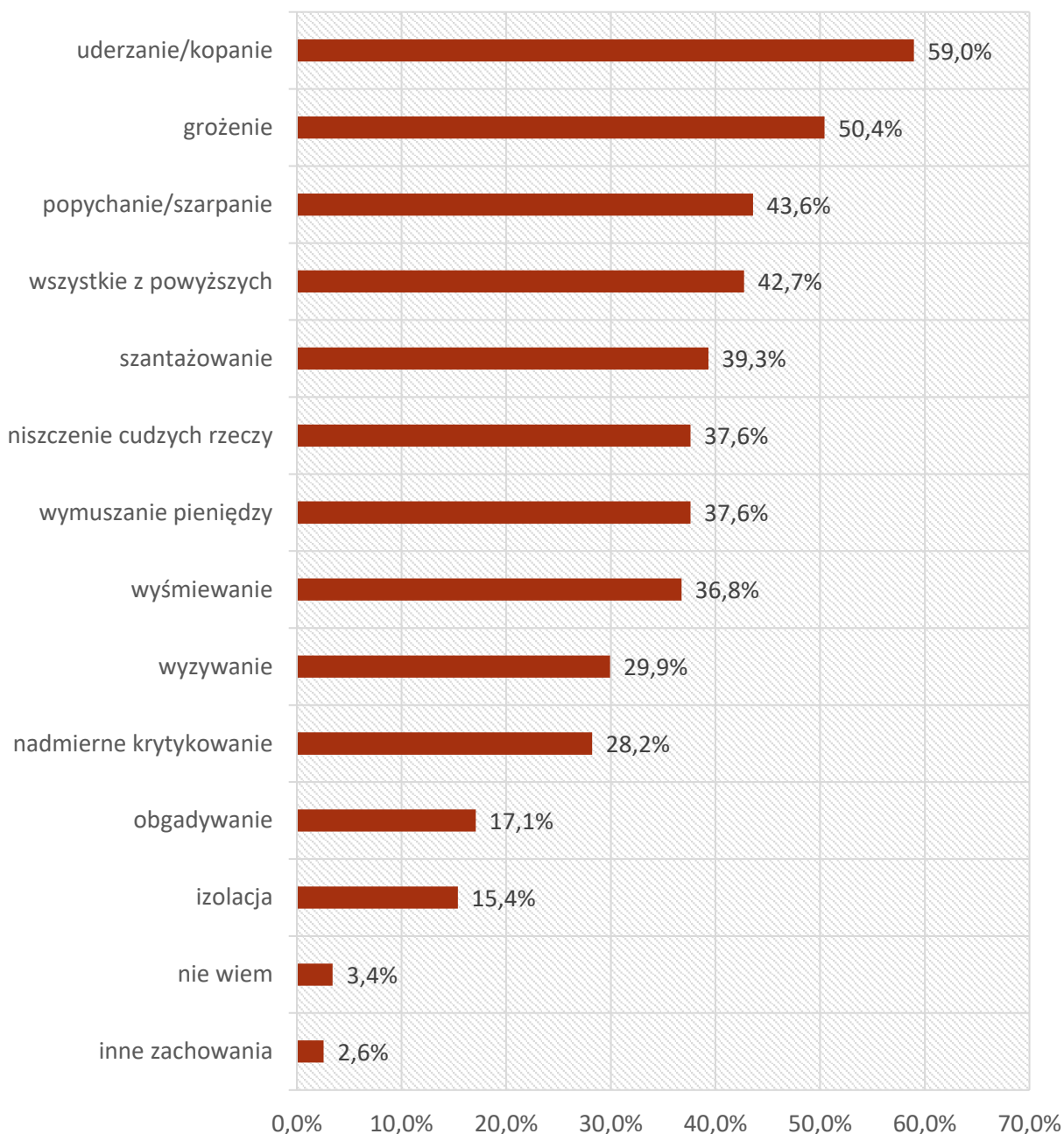

PROBLEM PRZEMOCY

W pierwszej kolejności weryfikacji poddana została wiedza uczniów z terenu gminy Trzebiatów na temat ogólnie pojętej przemocy. Młodzi mieszkańcy zostali zapytani, jakie według nich zachowania, można zaliczyć do aktów przemocy. Jak wynika z przedstawionego wykresu, 59,0% badanych uczniów stwierdziło, że sytuacją przemocową jest uderzanie/kopanie, a zdaniem 50,4% – grożenie. Następnie, według kolejności wskazań odpowiedzi padały na: popychanie/szarpanie (43,6%), szantażowanie (39,3%), niszczenie cudzych rzeczy oraz wymuszanie pieniędzy (po 37,6%), wyśmiewanie (36,8%), wyzywanie (29,9%) oraz nadmierne krytykowanie (28,2%). Na odpowiedź „wszystkie z powyższych” wskazało 42,7% ankietowanych, natomiast najmniej osób zaznaczyło „obgadywanie” (17,1%) oraz „izolację” (15,4%). 3,4% badanych nie ma wiedzy w tym zakresie, z kolei 2,6% osób udzieliło odpowiedzi „inne zachowania”, nie wskazując przy tym konkretnych przykładów.

Wykres 16. Jakie zachowanie jest Twoim zdaniem przemocą? N=117

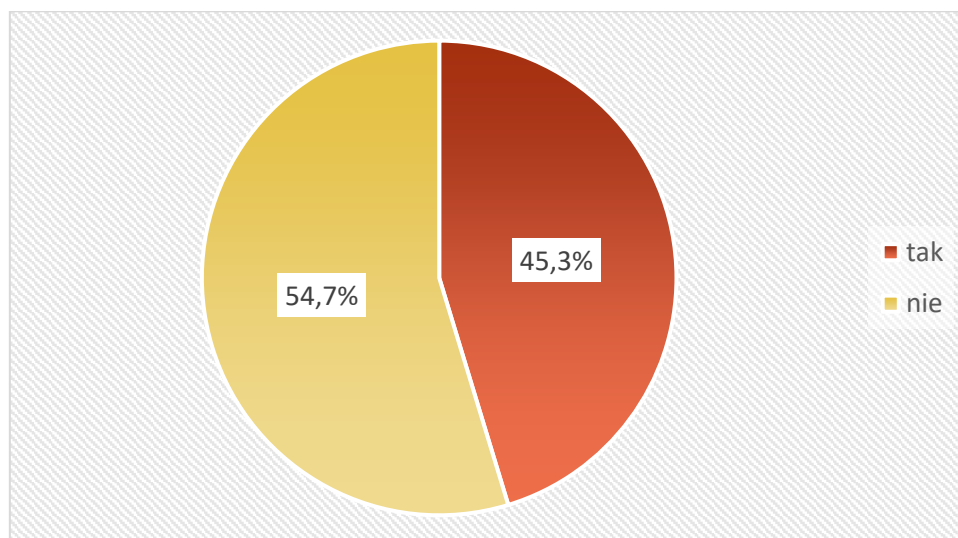

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Kolejna część raportu ma na celu oszacowanie skali problemu przemocy wśród uczniów z gminy Trzebiatów. Zbadaniu poddane zostały kwestie związane zarówno z przemocą domową, jak i rówieśniczą. Odpowiedzi respondentów na pierwsze pytanie pokazują, że w ciągu ostatnich 12 miesięcy przemocy doświadczyło 45,3% uczniów.

Wykres 17. Czy zdarzyło Ci się w ciągu ostatnich 12 miesięcy doświadczyć przemocy?
N=117

W celu pogłębionej analizy określono również, jakie osoby stosowały przemoc wobec uczniów. Na podstawie udzielonych odpowiedzi możemy stwierdzić, że ankietowani najczęściej doświadczali przemocy ze strony uczniów ze szkoły – na tę odpowiedź wskazało 40 osób, tj. 78,4%. Na drugim miejscu znaleźli się koledzy/koleżanki spoza szkoły (11 osób, tj. 21,6%), z kolei na trzecim – rodzeństwo (9 osób, tj. 17,6%). Doświadczenie przemocy ze strony taty zadeklarowało 5 badanych (9,8%), z kolei ze strony mamy – 2 osoby (3,9%). Wśród innych osób, które stosowały przemoc wskazano na nauczycielkę (1 osoba, tj. 2,0%). 2 uczniów pominęło to pytanie.

Tabela 6. Kto stosował wobec Ciebie przemoc? N=51

Odpowiedź	%	Liczba odp.
uczniowie ze szkoły	78,4%	40
koledzy/koleżanki spoza szkoły	21,6%	11
rodzeństwo	17,6%	9
tata	9,8%	5
mama	3,9%	2
inne osoby	2,0%	1

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Poniższa tabela przedstawia odpowiedzi uczniów dotyczące rodzajów doznawanej przez nich przemocy. Największy odsetek badanych doświadczył przemocy psychicznej (45 osób, tj. 86,5%), w dalszej kolejności znalazła się przemoc fizyczna (21 osób, tj. 40,4%), natomiast średnio co dziesiąty uczeń doznał przemocy seksualnej (6 osób, tj. 11,5%). 1 ankietowany nie odpowiedział na poniższe pytanie.

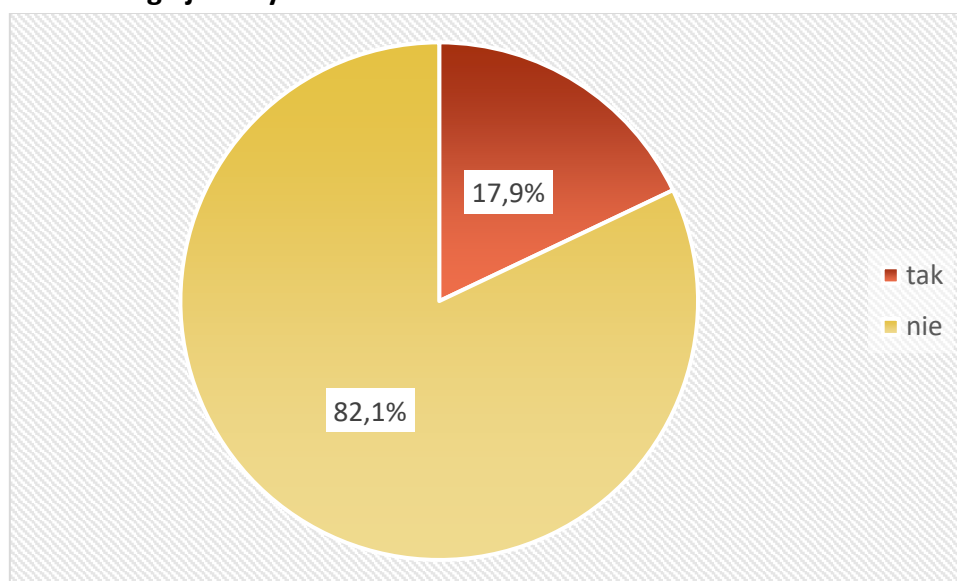
Tabela 7. Jakiego rodzaju przemocy doznałeś/aś? N=52

<i>Odpowiedź</i>	<i>%</i>	<i>Liczba odp.</i>
ktoś mnie przezywał, groził mi, upokarzał, straszył, wyśmiewał itp.	86,5%	45
ktoś mnie bił, kopał, szarpał, dusił, popychał, spoliczkował itp.	40,4%	21
ktoś dotykał mnie w miejsca, w które sobie tego nie życzyłem/am, mówił o moim ciele w sposób który mnie zawstydział itp.	11,5%	6
nie miałem/am zapewnionej opieki, kiedy byłem/am chory/a, wsparcia i pomocy od rodziców/opiekunów, kiedy miałem/am problemy, dostawałem/am zbyt mało jedzenia, dlatego przez dłuższy czas byłem/am głodny/a itp.	0,0%	0

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

W następnym pytaniu uczniowie zostali poproszeni o określenie, czy kiedykolwiek w życiu doszło do sytuacji, w której to oni zastosowali przemoc wobec innych osób. Na to pytanie, twierdzącej odpowiedzi udzieliło 17,9% uczniów.

Wykres 18. Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy doszło do sytuacji, w której zastosowałeś/aś przemoc wobec drugiej osoby? N=117

Badani uczniowie w dalszej kolejności zostali zapytani o rodzaj przemocy, jaką zastosowali. Możemy zauważyć, iż przemoc psychiczną stosował największy odsetek uczniów dopuszczających się takich zachowań (12 osób, tj. 66,7%). Na przemoc fizyczną wskazało 7 ankietowanych (38,9%), z kolei 3 badanych stosowało przemoc seksualną (16,7%). 3 uczniów pominęło to pytanie i nie udzieliło na nie odpowiedzi.

Tabela 8. Jakiego rodzaju przemoc zastosowałeś/aś N=18

<i>Odpowiedź</i>	<i>%</i>	<i>Liczba odp.</i>
przezywałem/am kogoś, groziłem/am komuś, upokarzałem/am kogoś, straszyłem/am, wyśmiewałem/am itp.	66,7%	12
biłem/am kogoś, kopąłem/am, szarpałem/am, dusiłem/am, popychałem/am, spoliczkowałem/am itp.	38,9%	7
dotykałem/am kogoś w miejsca, w które sobie ta osoba tego nie życzył/a, mówiłem/am o czyimś ciele w sposób który ją zawstydzał itp.	16,7%	3

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Analizie poddane zostały również odpowiedzi uczniów na pytanie o to, wobec kogo zdarzyło im się stosować przemoc. Połowa ankietowanych przyznała się do przemocy wobec uczniów ze szkoły – wskazało na to 10 osób, tj. 50,0%. Odpowiedzi uczniów padały także na kolegów/koleżanki spoza szkoły (9 osób, tj. 45,0%) oraz rodzeństwo (8 osób, tj. 40,0%). 1 respondent nie udzielił odpowiedzi na to pytanie.

Tabela 9. Wobec kogo zdarzyło Ci się stosować przemoc? N=20

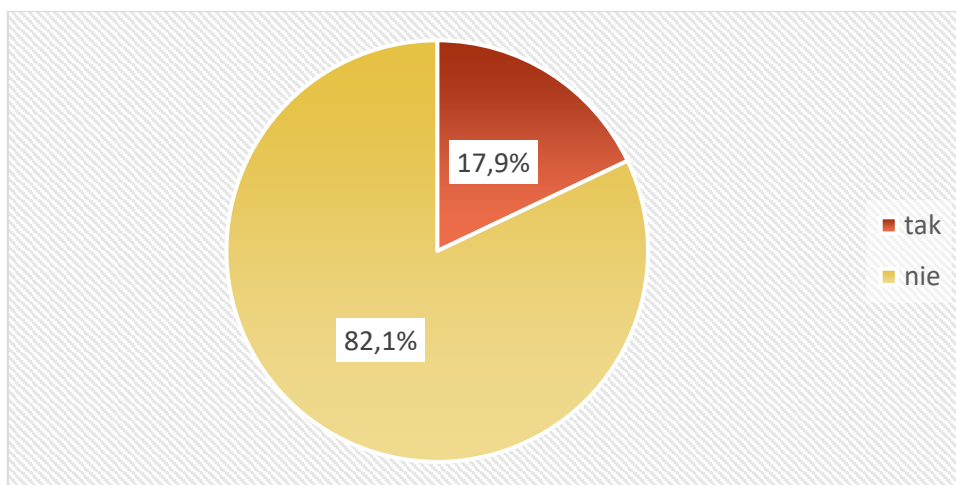
<i>Odpowiedź</i>	<i>%</i>	<i>Liczba odp.</i>
uczniów ze szkoły	50,0%	10
kolegów/koleżanek spoza szkoły	45,0%	9
rodzeństwa	40,0	8
innych osób	0,0%	0

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Z uzyskanych w procesie badawczym odpowiedzi wynika, że 17,9% uczniów w ciągu ostatnich 12 miesięcy było świadkiem zachowań przemocowych w swoim domu, z kolei zdecydowana większość uczniów temu zaprzeczyła (82,1%).

Wykres 19. Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy zdarzyło Ci się być świadkiem sytuacji, w której ktoś w Twoim domu stosował przemoc? N=117

W celu pogłębionej analizy uczniów zapytano o to, kto stosował przemoc w ich domu, kiedy byli jej świadkiem. Badani najczęściej wskazywali na rodzeństwo (8 osób, tj. 44,4%), tatę (6 osób, tj. 33,3%) oraz dalszych członków rodziny (5 osób, tj. 27,8%). Ponadto 4 osoby zadeklarowały, iż osobą stosującą przemoc była mama (22,2%), a 2 respondentów wskazało na inne, bliżej nieokreślone osoby (11,1%). 3 respondentów nie udzieliło odpowiedzi na to pytanie.

Tabela 10. Kto stosował przemoc w Twoim domu (kiedy byłeś/aś jej świadkiem)? N=18

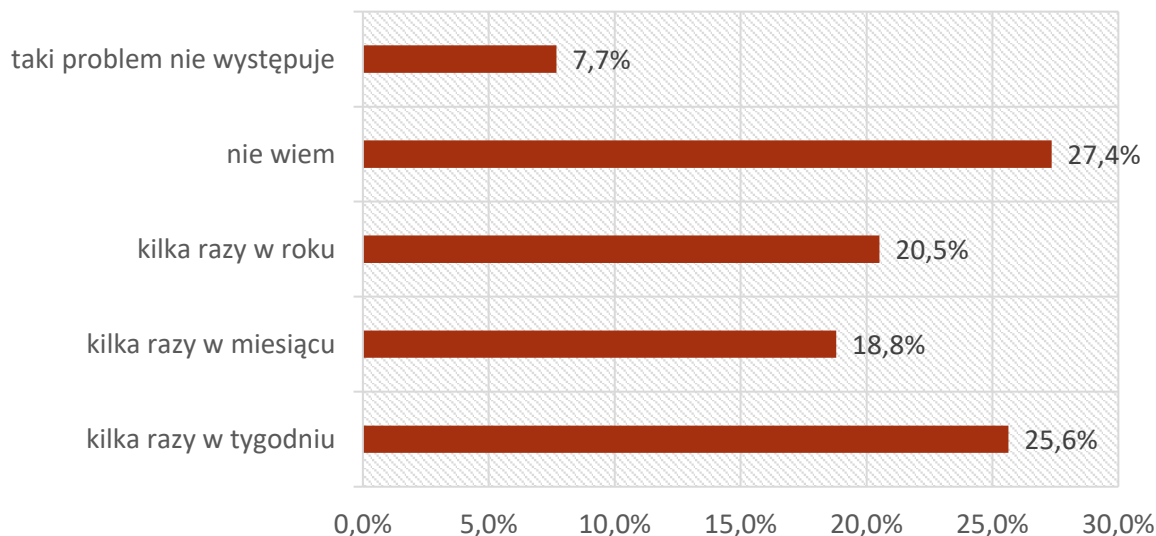
Odpowiedź	%	Liczba odp.
rodzeństwo	44,4%	8
tata	33,3%	6
dalsi członkowie rodziny (np. wujek, ciocia itp.)	27,8%	5
mama	22,2%	4
inne osoby	11,1%	2

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

W kolejnym pytaniu poproszono uczniów o określenie, czy w ich szkole dochodzi do sytuacji przemocowych między uczniami oraz o określenie częstotliwości występowania tego problemu. 27,4% respondentów nie potrafiło jednoznacznie odnieść się do badanej kwestii, natomiast zdaniem 7,7% osób takie zjawisko nie występuje w ich szkole. Co czwarty badany twierdzi, że przemoc w szkole ma miejsce kilka razy w tygodniu (25,6%), co piąty – kilka razy w roku (20,5%), z kolei 18,8% ankietowanych twierdzi, że taki problem występuje kilka razy w miesiącu.

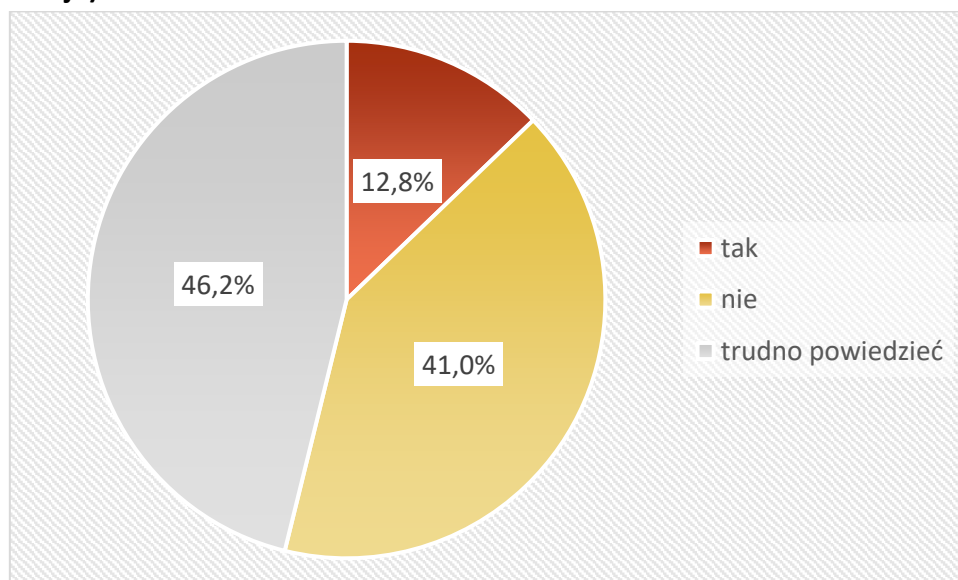

Wykres 20. Jak często obserwujesz w swojej szkole problem przemocy między uczniami? N=117

W dalszej części badanych zapytano o to, czy uważają, że w niektórych sytuacjach można użyć przemocy (np. gdy ktoś ich zdenerwuje). Jak wynika z zebranych danych, 12,8% badanych zgadza się z tym stwierdzeniem, a przeciwnego zdania jest 41,0% ankietowanych. Odpowiedź „trudno powiedzieć” zaznaczyło 46,2% respondentów.

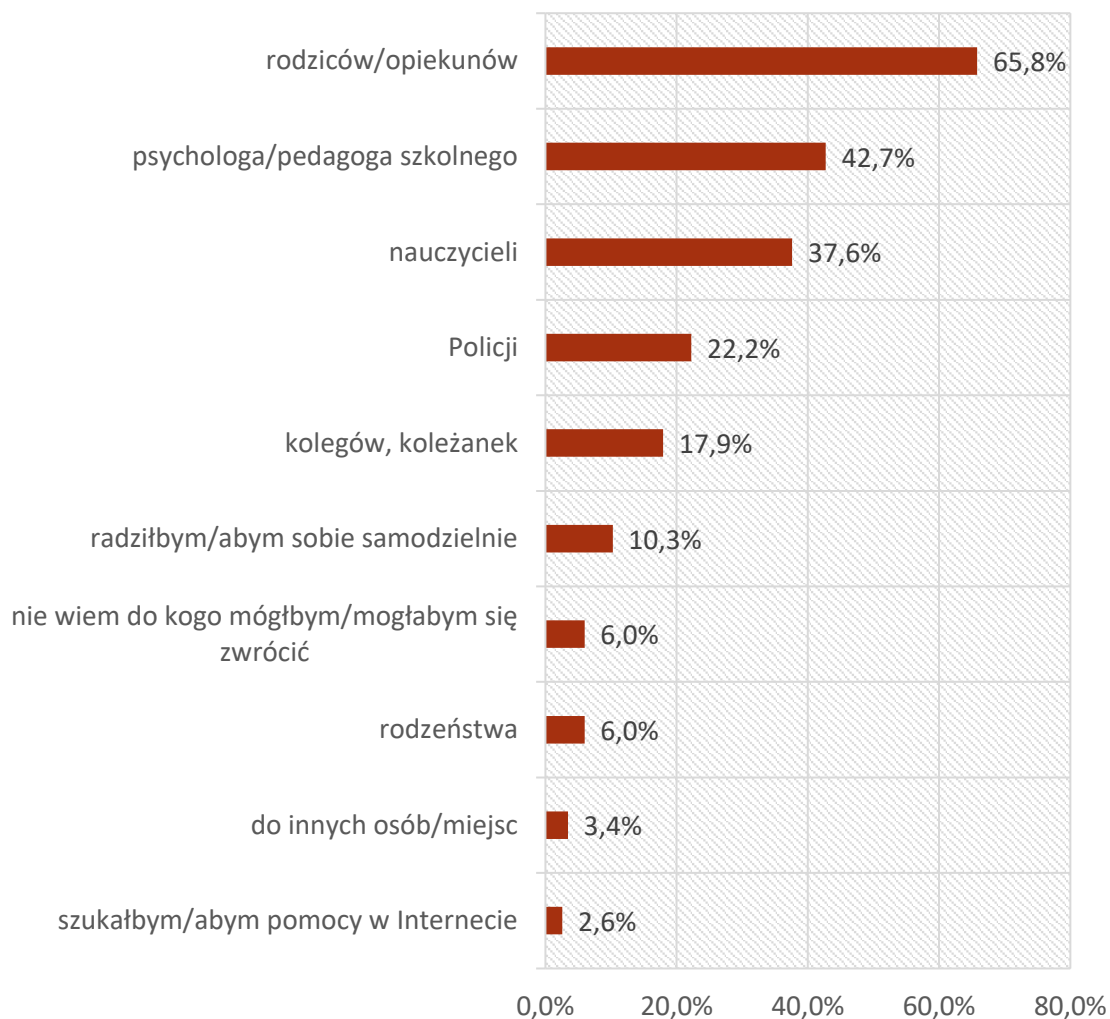
Wykres 21. Czy uważasz, że w niektórych sytuacjach można użyć przemocy (np. kiedy ktoś Cię zdenerwuje)? N=117

W przypadku problemów związanych z przemocą, 65,8% młodych mieszkańców Gminy zwróciłoby się o pomoc do rodziców/opiekunów. Na drugim miejscu pod względem liczby wskazań znaleźli się psycholodzy/pedagodzy szkolni (42,7%), z kolei na trzecim – nauczyciele (37,6%). Średnio co piąty ankietowany przyznał, że w razie tego typu problemów zwróciłby się po pomoc na Policję (22,2%), a 17,9% badanych poprosiłoby o pomoc kolegów, koleżanki. Co dziesiąty respondent radziłby sobie samodzielnie (10,3%), 6,0% szukałoby pomocy u rodzeństwa, a 3,4% u innych osób, wśród których wskazano m.in. *kuzynkę*. 2,6% uczniów szukałoby pomocy w Internecie, natomiast 6,0% nie wie do kogo mogłoby się zwrócić o pomoc mając problem związany z przemocą domową lub rówieśniczą.

Wykres 22. Do kogo zwróciłbyś/abyś się o pomoc, gdybyś Ty lub ktoś z Twojego otoczenia doznawał przemocy domowej lub rówieśniczej? N=117

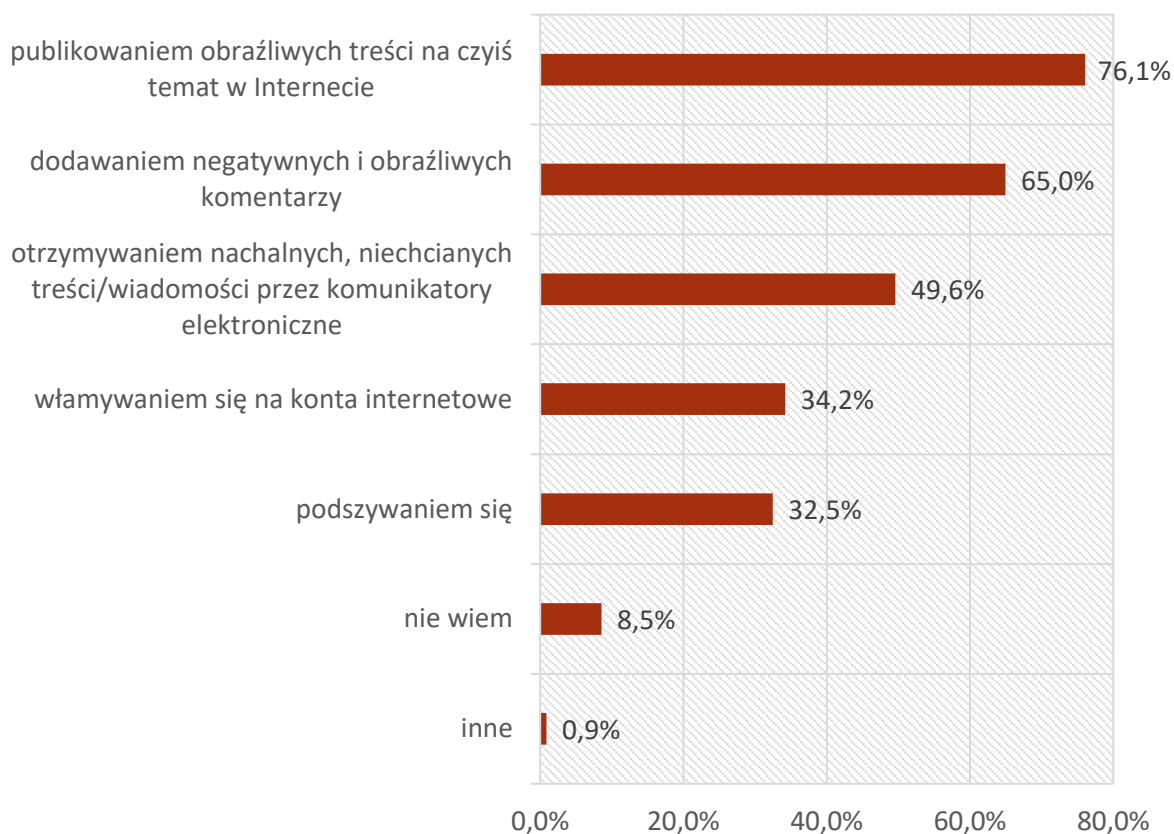

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Kolejne pytania zadawane respondentom dotyczyły zagadnienia cyberprzemocy. W pierwszej kolejności podjęto próbę rozpoznania z czym jest utożsamiany przez badanych ten rodzaj przemocy. Najwięcej wskazań uzyskało publikowanie obraźliwych treści na czyjś temat w Internecie (76,1%) oraz dodawanie negatywnych i obraźliwych komentarzy (65,0%). Blisko połowa ankietowanych za cyberprzemoc uznaje otrzymywanie nachalnych, niechcianych treści/wiadomości przez komunikatory elektroniczne (49,6%), a średnio co trzeci respondent wskazał na włamywanie się na konta internetowe (34,2%) oraz podszywanie się (32,5%). 8,5% badanych udzieliło odpowiedzi „nie wiem”, a 0,9% zaznaczyło odpowiedź „inne”, nie wymieniając przy tym konkretnych przykładów.

Wykres 23. Czym według Ciebie jest cyberprzemoc? N=117

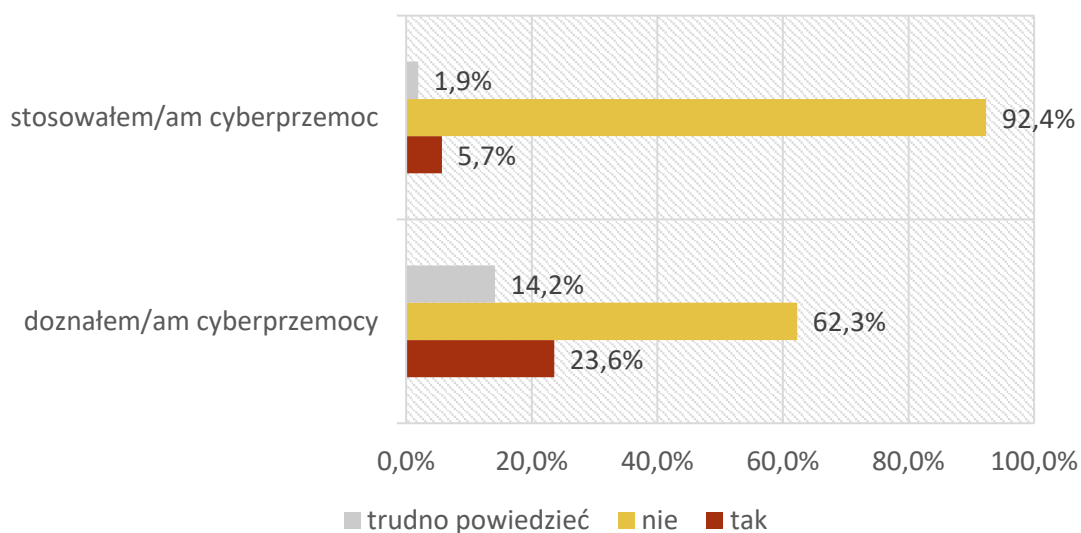

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Ostatnie pytanie w zakresie problemu przemocy dotyczyło skali doznawania oraz stosowania cyberprzemocy w stosunku do innych użytkowników Internetu. 23,6% uczniów stwierdziło, że doświadczyło cyberprzemocy, natomiast 14,2% osób nie potrafiło jednoznacznie odpowiedzieć na to pytanie. Z udzielonych odpowiedzi wynika, że odsetek 5,7% respondentów przyznał się do stosowania przemocy w Internecie, jednocześnie 1,9% osób wskazało odpowiedź „trudno powiedzieć”.

Wykres 24. Czy w przeciągu ostatnich 12 miesięcy doznawałeś/aś oraz stosowałeś/aś cyberprzemoc (np. wyzywanie, podszywanie się, ośmieszanie/poniżanie, grożenie/straszenie, szantażowanie, wyłudzenie pieniędzy, rozsyłanie ośmieszających zdjęć/filmów)? N=117

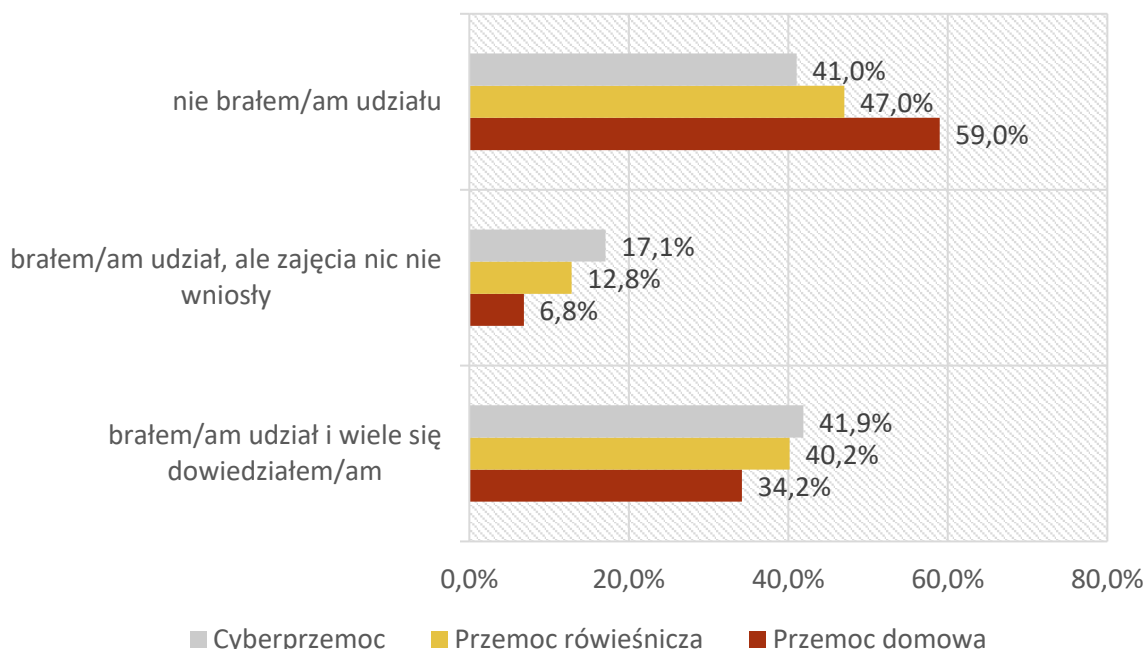

DZIAŁANIA PROFILAKTYCZNE

W kolejnym pytaniu uczniowie mieli okazję ocenić podejmowane w szkole działania profilaktyczne w ciągu ostatnich 2 lat. Interesowało nas, w jakich zajęciach badani brali udział oraz jak je oceniają. W tej kwestii wyniki kształtują się następująco:

- ➡ odpowiedź „brałem/am udział, ale zajęcia nic nie wniosły” zaznaczyło 6,8% w przypadku zajęć dotyczących przemocy domowej, 12,8% jeżeli chodzi o przemoc rówieśniczą, natomiast 17,1% odnośnie zajęć dotyczących cyberprzemocy;
- ➡ pozytywnie zajęcia profilaktyczne dotyczące cyberprzemocy oceniło 41,9% uczniów, w zakresie przemocy rówieśniczej – 40,2%, natomiast dotyczące przemocy domowej – 34,2%;
- ➡ brak uczestnictwa w zajęciach profilaktycznych zadeklarowało 41,0% w przypadku zajęć dotyczących cyberprzemocy, 47,0% – przemocy rówieśniczej, a przemocy domowej – 59,0%.

Wykres 25. Czy w przeciągu ostatnich 2 lat brałeś/aś udział w szkolnych zajęciach profilaktycznych dotyczących przemocy domowej, rówieśniczej i cyberprzemocy? N=117

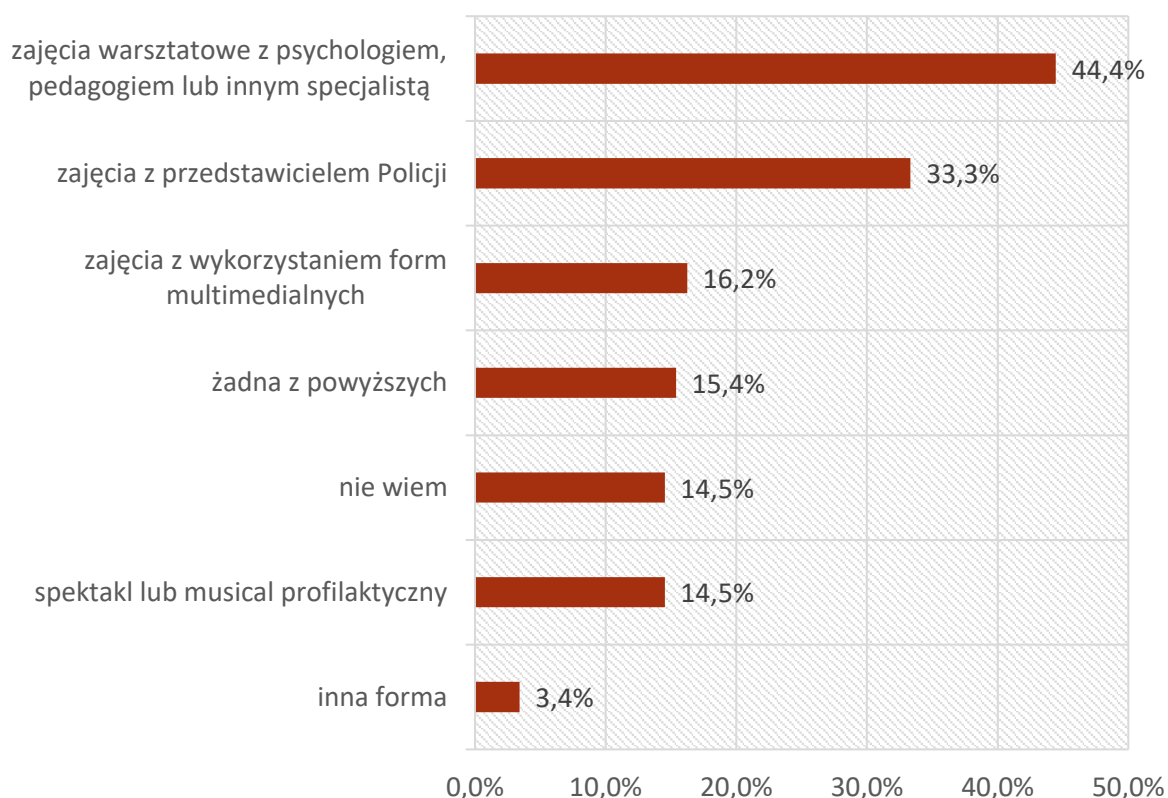

Interesowało nas również to, jaka forma zajęć profilaktycznych w zakresie przemocy jest dla ankietowanych najciekawsza/najefektywniejsza. W tej kwestii wyniki kształtują się następująco: 44,4% uznaje za najciekawsze/najefektywniejsze zajęcia warsztatowe z psychologiem, pedagogiem lub innym specjalistą, z kolei 33,3% – zajęcia z przedstawicielem Policji. W dalszej kolejności wskazywano na zajęcia z wykorzystaniem form multimedialnych (16,2%) oraz spektakle lub musicale profilaktyczne (14,5%). 15,4% osób stwierdziło, że żadna z wymienionych form nie byłaby dla nich ciekawa/efektywna, a 14,5% uczniów wykazało brak wiedzy w tym zakresie. Wśród innych odpowiedzi ankietowani wskazali na *zajęcia prowadzone na telefonach* (3,4%).

Wykres 26. Jaka forma zajęć profilaktycznych w zakresie przemocy jest według Ciebie najciekawsza/najefektywniejsza? N=117

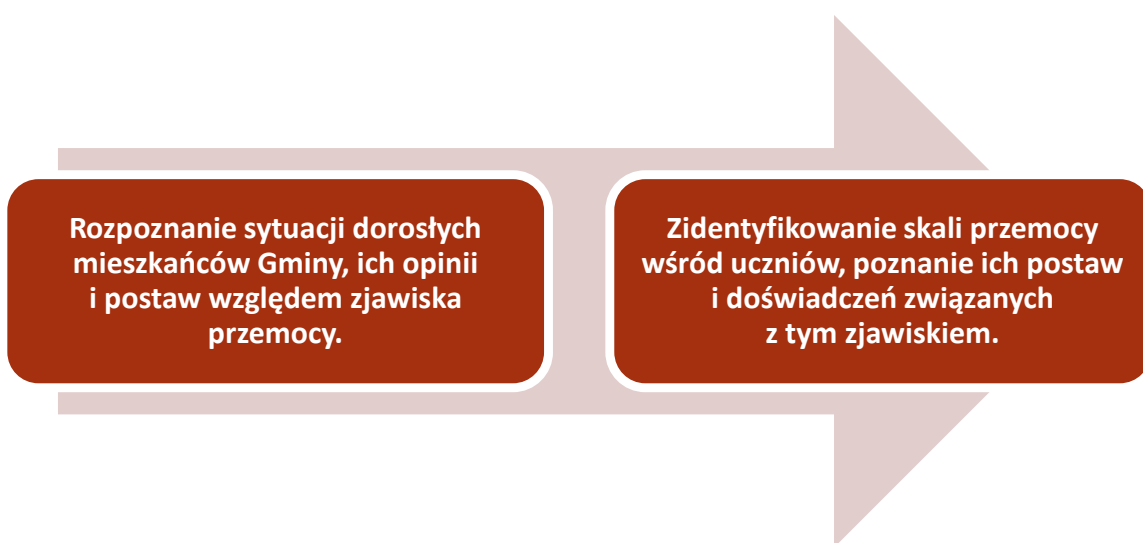

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

WNIOSKI

Celem badania było przedstawienie aktualnej skali problemu przemocy na terenie gminy Trzebiatów, w odniesieniu do opinii dorosłych mieszkańców oraz dzieci i młodzieży. Cel ten został osiągnięty w toku weryfikacji zebranego materiału badawczego, będącego podstawą do opracowania wniosków i rekomendacji, które następnie posłużą do tworzenia różnego rodzaju programów pomocowych zmierzających do poprawy sytuacji na terenie Gminy, w tym jakości życia jego mieszkańców. Przeprowadzona diagnoza oraz analiza danych umożliwiła:

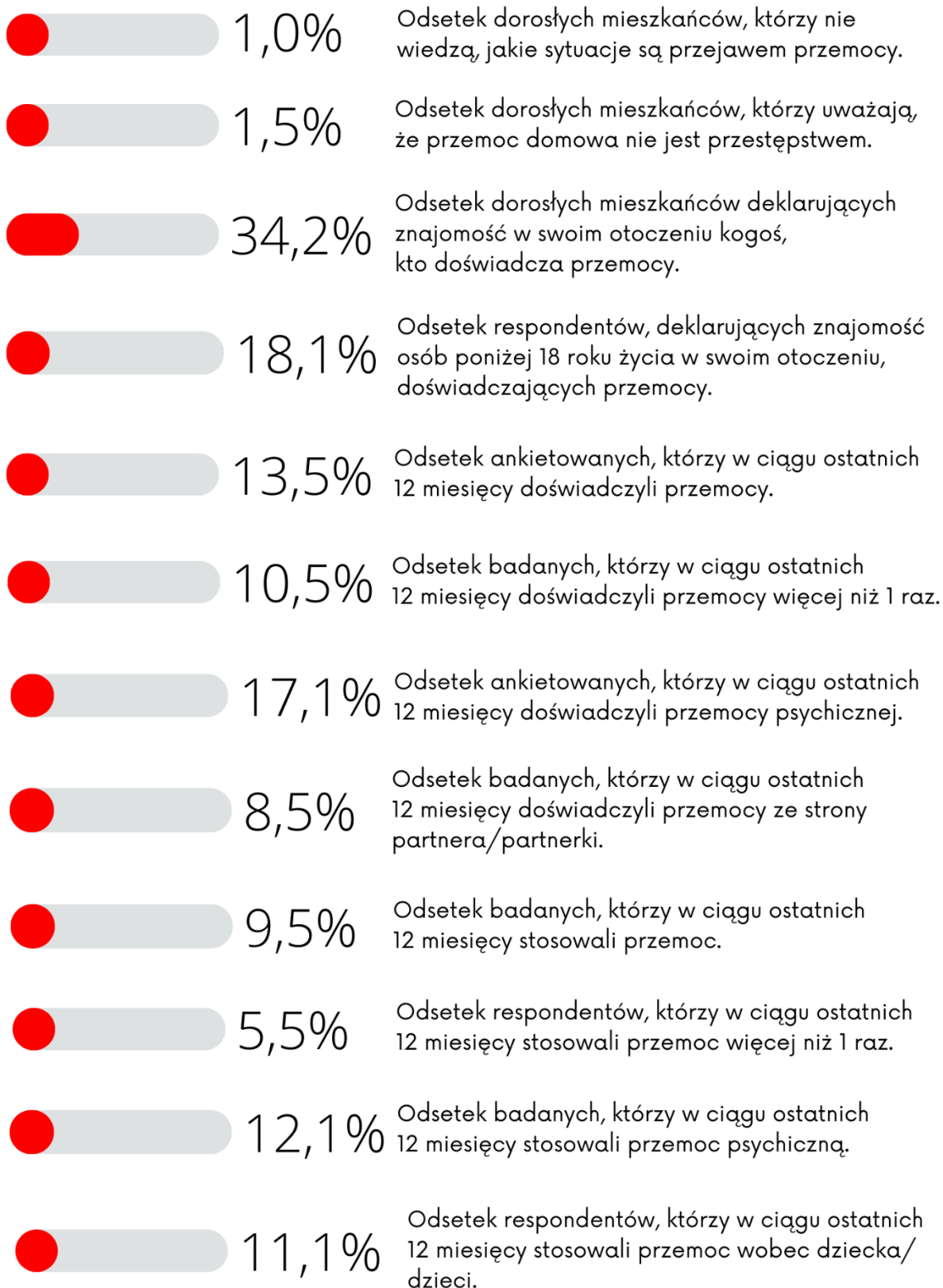

W oparciu o dokonaną analizę problemów społecznych zostały sformułowane **rekomendacje**. Poniżej znajduje się **podsumowanie wniosków z badania** diagnozującego aktualną skalę problemu przemocy na terenie Gminy, natomiast w dalszej części zamieszczono rekomendacje do dalszych **działań profilaktycznych** skierowanych do uczniów, dorosłych mieszkańców gminy Trzebiatów oraz instytucji, których celem jest szeroko pojęta profilaktyka.

DOROŚLI MIESZKAŃCY

PROBLEM PRZEMOCY

31,2%

Odsetek osób, w opinii których stosowanie kar fizycznych w stosunku do dzieci jest metodą wychowawczą, która zasadniczo nie powinna być stosowana, ale są sytuacje, kiedy jest konieczna.

39,7%

Odsetek respondentów uznających przemoc domową za znaczny problem na terenie Gminy.

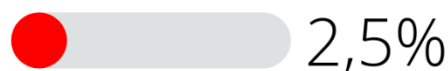
* Odsetek mieszkańców został obliczony z całej próby badawczej, tj. N=199

CYBERPRZEMOC

11,6%

Odsetek dorosłych mieszkańców, którzy doświadczyli przemocy w ciągu ostatnich 12 miesięcy.

2,5%

Odsetek dorosłych mieszkańców, którzy zadeklarowali stosowanie przemocy w ciągu ostatnich 12 miesięcy.

* Odsetek mieszkańców został obliczony z całej próby badawczej, tj. N=199

DZIAŁANIA PROFILAKTYCZNE

72,4%

Odsetek badanych, którzy uważają, że najskuteczniejszym działaniem wobec osób doświadczających przemocy byłoby izolowanie osób stosujących przemoc od osób jej doznających.

58,8%

Odsetek badanych, którzy uważają, że najskuteczniejszym działaniem wobec osób doświadczających przemocy byłoby zwiększenie dostępu do poradnictwa prawnego, socjalnego, terapeutycznego.

56,8%

Odsetek badanych, którzy uważają, że najskuteczniejszym działaniem wobec osób doświadczających przemocy byłoby tworzenie placówek specjalizujących się w pomocy osobom doświadczającym przemocy.

66,3%

Odsetek dorosłych mieszkańców, którzy uważają, że warsztaty profilaktyczne dla osób dorosłych przyniosą najlepsze efekty w kontekście zapobiegania przemocy domowej.

64,3%

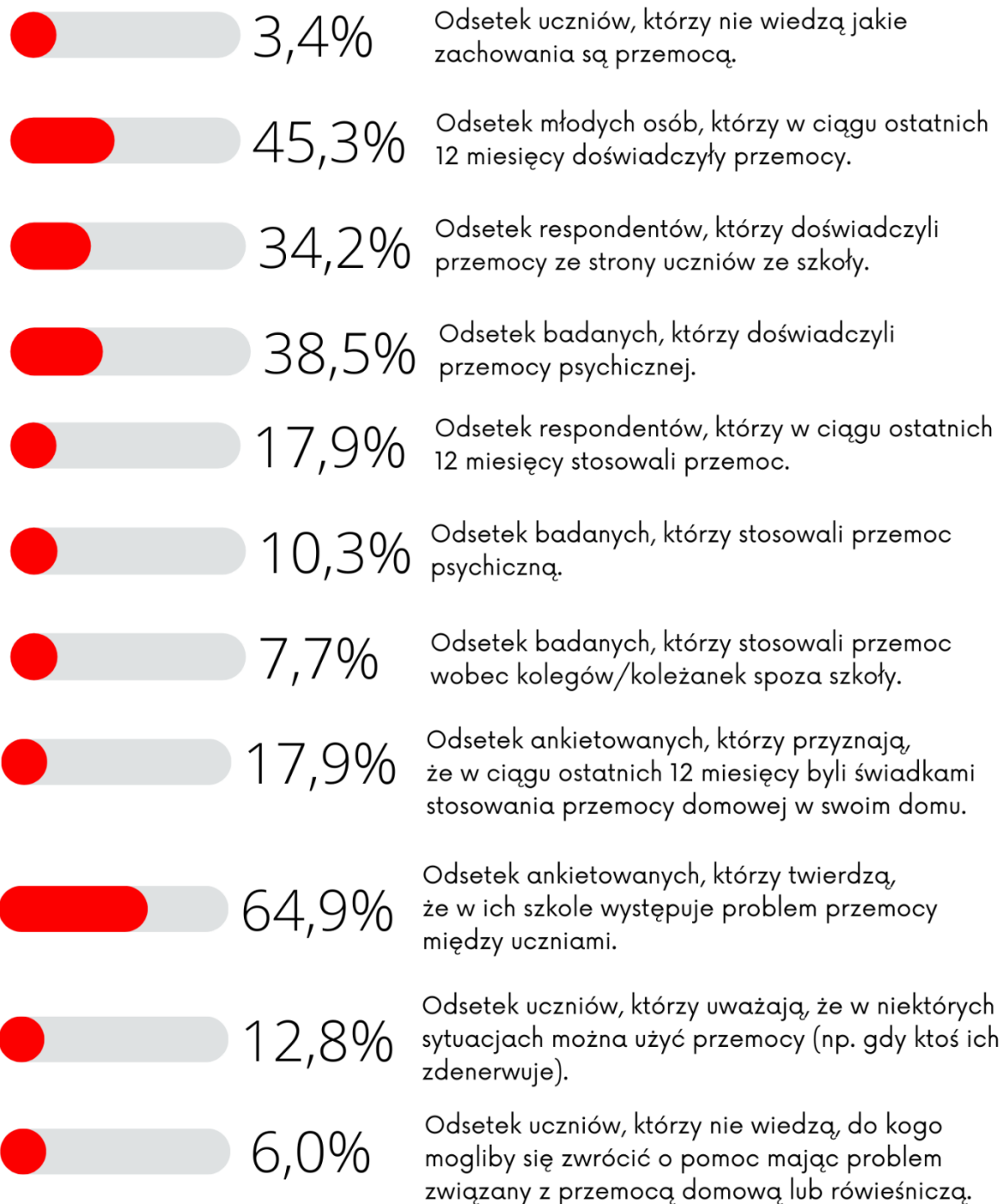
Odsetek dorosłych mieszkańców, którzy uważają, że warsztaty profilaktyczne dla dzieci przyniosą najlepsze efekty w kontekście zapobiegania przemocy domowej.

* Odsetek mieszkańców został obliczony z całej próby badawczej, tj. N=199

UCZNIOWIE

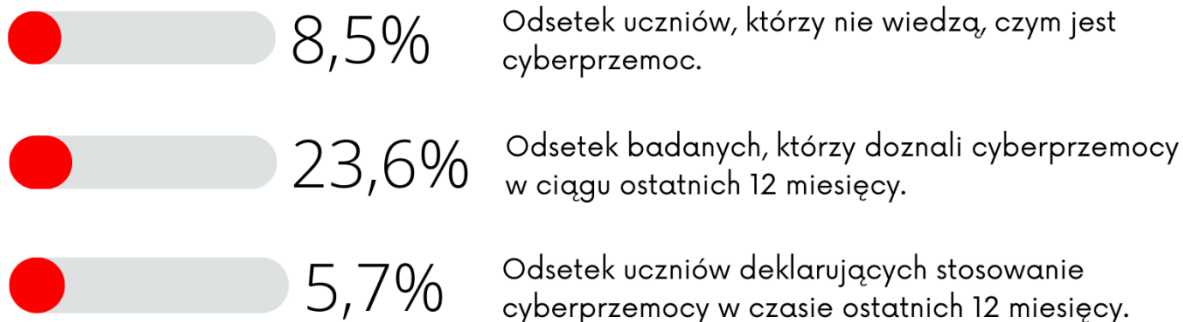
PROBLEM PRZEMOCY

* Odsetek uczniów został obliczony z całej próby badawczej, tj. N=117

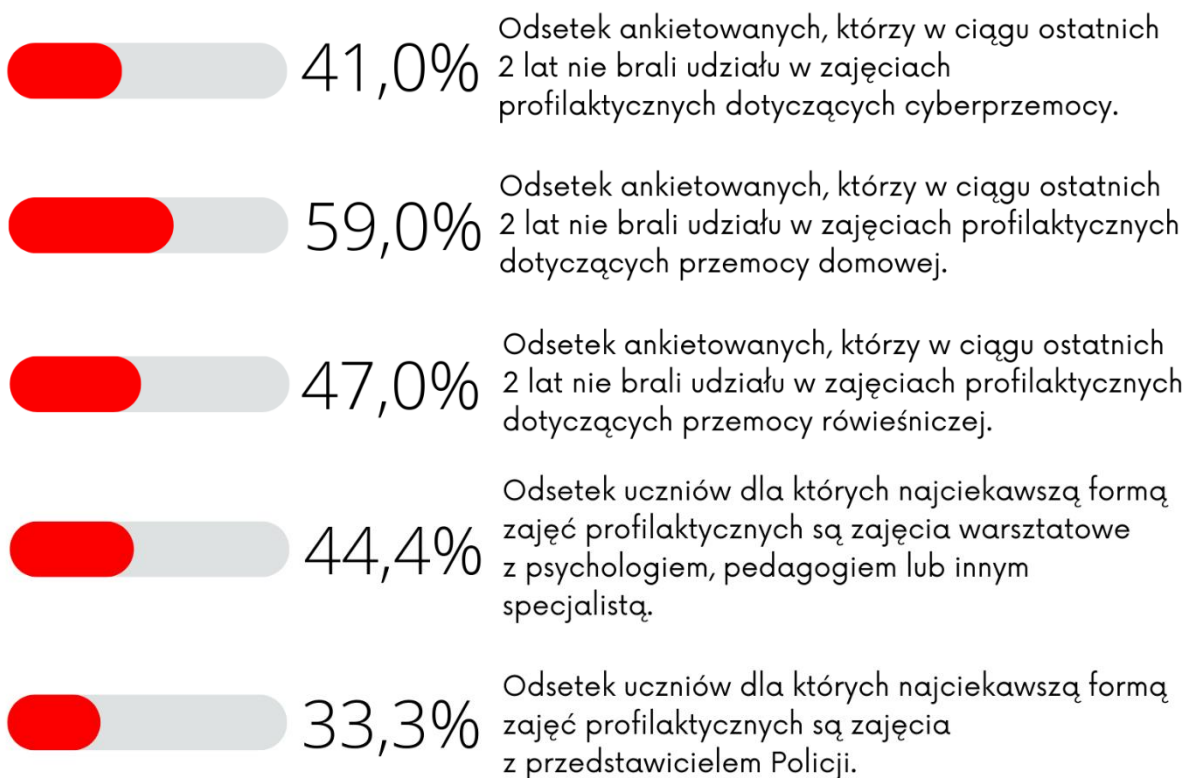

CYBERPRZEMOC

* Odsetek uczniów został obliczony z całej próby badawczej, tj. N=117

DZIAŁANIA PROFILAKTYCZNE

* Odsetek uczniów został obliczony z całej próby badawczej, tj. N=117

REKOMENDACJE

Zakres **zadań z obszaru profilaktyki i promocji zdrowia**, w tym również obszaru przeciwdziałania przemocy, ich realizatorzy oraz źródła finansowania na szczeblu ogólnokrajowym, wskazane są przede wszystkim przez ustawodawcę. Wyznaczają one politykę wobec poszczególnych problemów społecznych na szczeblu krajowym, regionalnym oraz lokalnym, a zadania w nich wskazane uwzględniane są w narodowych i krajowych programach profilaktyki, z których najszerszym jest Narodowy Program Zdrowia.

Działania z zakresu **profilaktyki na szczeblu lokalnym** realizowane są poprzez gminne programy przeciwdziałania przemocy domowej i ochrony osób doznających przemocy domowej. Głównym źródłem finansowania działań jest budżet jednostki samorządowej. Dodatkowo gminy mogą ubiegać się o środki z innych źródeł: z urzędów centralnych, urzędów marszałkowskich, urzędów wojewódzkich, starostw powiatowych, projektów unijnych czy też w formie darowizn od prywatnych osób czy przedsiębiorców.

Na poziomie lokalnym do realizacji zadań z zakresu profilaktyki uprawnione są również organizacje pozarządowe (fundacje, stowarzyszenia), specjalistyczne placówki opiekuńczo-wychowawcze (światlice socjoterapeutyczne), poradnie profilaktyki i terapii uzależnień, organizacje kościelne, czy też grupy samopomocowe.

Profilaktyka zachowań ryzykownych oraz udzielanie pomocy uczniom dotkniętym problemem przemocy wpisane są także w zadania **placówek systemu oświaty**, w tym w szczególności w zadania szkół i poradni psychologiczno-pedagogicznych. Od 2002 roku na szkoły nałożono ustawowy obowiązek realizacji szkolnego programu profilaktyki problemów dzieci i młodzieży, który w roku 2017 połączono z programem wychowawczym szkoły w jeden dokument – **program wychowawczo-profilaktyczny**.

Wśród działań rekomendowanych do realizacji w 2024 roku oraz latach późniejszych należy wskazać:

1. Organizowanie dla ogółu mieszkańców warsztatów, których celem będzie zapobieganie i przeciwdziałanie przemocy domowej, poprzez ukazanie sposobów komunikowania się z osobą stosującą przemoc, naukę asertywnych form radzenia sobie z osobą agresywną oraz poprzez wskazanie innych możliwości, które mogą pomóc osobom doznającym przemocy. Zaleca się, aby podczas warsztatów

mieszkańcy zostali zapoznani ze sposobami reagowania w przypadku znajomości osób doświadczających przemocy. Tego rodzaju działania skierowane do całej społeczności lokalnej, mogą mieć pozytywny wpływ na przełamywanie tzw. „zmowy milczenia” dotyczącej przemocy domowej, a także mogą wpływać na podniesienie świadomości mieszkańców w zakresie identyfikacji form przemocy. Tego rodzaju warsztaty powinny mieć charakter edukacyjny oraz prewencyjny.

2. Biorąc pod uwagę możliwą niechęć części mieszkańców do bezpośredniego uczestnictwa we wskazanych wyżej działaniach edukacyjnych, skuteczną formą edukacji będzie prowadzenie społecznych/kampanii podnoszących świadomość mieszkańców Gminy w zakresie kwestii usprawiedliwiania stosowania przemocy. Należy realizować lokalne kampanie społeczne, które będą obalać mity i stereotypy na temat przemocy domowej, a także będą opisywać mechanizmy przemocy i podkreślać ich społeczną szkodliwość.
3. Należy kreować środowisko wolne od przemocy wobec dzieci, w szczególności poprzez zwiększenie świadomości dorosłych mieszkańców na temat negatywnych konsekwencji stosowania przemocy w procesie wychowania, przy jednoczesnej edukacji w zakresie innych skutecznych i bezpiecznych dla rozwoju dziecka metod wychowawczych, poprzez warsztaty i zajęcia organizowane dla rodziców.
4. Prowadzenie w placówkach opieki zdrowotnej wstępnej diagnozy zjawiska przemocy domowej u nowych pacjentów.
5. Rekomenduje się prowadzenie działań edukacyjnych, skierowanych do osób zaangażowanych w lokalny system wsparcia, w celu zwiększenia skuteczności ich działań. Pomocne będzie również prowadzenie interdyscyplinarnych spotkań, konferencji lub szkoleń, na których obecni będą przedstawiciele wszystkich instytucji. Ponadto konieczne jest systematyczne podnoszenie kompetencji służb i przedstawicieli instytucji realizujących działania zapobiegawcze tego typu problemom, m.in. w zakresie zasad podejmowania interwencji w przypadku przemocy domowej.
6. Konieczne jest upowszechnianie informacji wśród lokalnej społeczności o miejscach, w których świadczona jest pomoc medyczna, psychologiczna, prawna, socjalna oraz zawodowa osobom dotkniętym przemocą. Obecnie najbardziej

rozpowszechnionym źródłem informacji jest Internet, dlatego warto tego rodzaju działania podejmować za pośrednictwem strony internetowej Urzędu Gminy, Ośrodka Pomocy Społecznej czy innych podmiotów zaangażowanych w przeciwdziałanie przemocy na terenie Gminy.

7. Dobrą praktyką będzie tworzenie, wspieranie i finansowanie miejsc pomocy dorosłym i dzieciom oferujących kompleksową pomoc: psychologiczną, terapeutyczną, socjoterapeutyczną, socjalną w przypadku doświadczenia przemocy domowej (np. punkty konsultacyjne, grupy samopomocowe), a także popularyzowanie ich działalności.
8. Pozytywny efekt może przynieść również prenumerata lub zakup specjalistycznych opracowań, czasopism, publikacji, czy też materiałów multimedialnych, w celu wspierania rozwoju zawodowego i kompetencji osób pracujących zawodowo w zakresie rozwiązywania problemów społecznych, a także udostępnianie ich w miejscach publicznych wraz z informatorem – przewodnikiem po miejscach wsparcia dostępnych w Gminie.
9. Niezbędnym elementem przeciwdziałania przemocy będzie również podejmowanie stałych działań monitoringowych wskazujących na obecną skalę problemu. W tym celu konieczne jest prowadzenie statystyk przez podmioty zaangażowane w rozwiązywanie problemów społecznych, prowadzenie diagnoz lokalnych oraz ewaluację prowadzonych działań i programów.
10. W zakresie kreowania pożądanych postaw wśród młodych mieszkańców Gminy konieczne jest prowadzenie zajęć z zakresu problematyki przemocy przez psychologów, socjoterapeutów, pedagogów i innych specjalistów. Obszar tematyczny oprócz konsekwencji stosowania przemocy, powinien zawierać również treści na temat szerokiego spektrum rodzajów przemocy. Zaleca się także stosowanie różnych technik i metod, które będą w atrakcyjny i aktywny sposób przekazywały informacje.
11. Prowadzenie działań profilaktycznych w szkołach powinno obejmować dystrybucję materiałów edukacyjnych, w tym również wśród rodziców i opiekunów, którzy powinni zostać poinformowani o podejściu szkoły do przemocy, rozwiązań

i procedur w tym zakresie oraz o możliwych działaniach, które należy podjąć, gdy dziecko doświadcza tego problemu.

- 12.** Prowadzenie zajęć integracyjnych dla dzieci i młodzieży mających na celu budowanie więzi pomiędzy uczniami oraz poczucie bezpieczeństwa i zaufania, co stanowi czynnik chroniący.
- 13.** Niezbędne jest prowadzenie zajęć psychoedukacyjnych w klasach w obszarze doskonalenia umiejętności radzenia sobie ze stresem, wzmacniania poczucia własnej wartości, rozwijania umiejętności asertywnego zachowania się, a także podnoszenia ich wiedzy na temat możliwych form pomocy w przypadku doświadczania przemocy zarówno w szkole, jak i w domu oraz sposobów reagowania, jeśli będą świadkiem agresji.
- 14.** Działaniem o potwierdzonej, wysokiej skuteczności będzie kontynuowanie realizacji programów rekomendowanych obejmujących zagadnienia związane z zapobieganiem zachowaniom ryzykownym i problemom młodzieży, w tym ograniczanie natężenia przemocy rówieśniczej.
- 15.** Zaleca się wprowadzenie programów rówieśniczych w postaci koleżeńskej pomocy w nauce, rówieśniczy doradcy, rówieśniczych doradców czy mediatorów. Program wsparcia rówieśniczego opiera się na założeniu, że w wieku dojrzewania rówieśnicy wywierają na siebie nawzajem silny wpływ, a pozytywne relacje rówieśnicze mogą zostać wykorzystane w organizowaniu konstruktywnych działań pomocowych na terenie szkoły.
- 16.** Dbanie o pozytywny klimat szkoły zwłaszcza relacje społeczne – zarówno pomiędzy nauczycielami a uczniami, jak i personelem szkoły a rodzicami. Tego rodzaju zadanie może być realizowane poprzez organizację spotkań, wspólnych wycieczek i wyjazdów integracyjnych, czy też podejmowanie wspólnych inicjatyw.
- 17.** Warto prowadzić również szkolenia dla nauczycieli, które będą rozwijały u nich kompetencje kierowania klasą oraz umiejętności właściwego reagowania na niekorzystne zachowania uczniów, wzmacniania pożądanych zachowań i formułowania oczekiwań wobec uczniów.

- 18.** Zalecanym działaniem jest również rozwój lub tworzenie placówek wsparcia dziennego, które odgrywają istotną rolę w systemie pomocy zwłaszcza dla dzieci z rodzin z problemem przemocy oraz zwiększenie dostępu do alternatywnych form spędzania czasu wolnego, poprzez rozwój miejsc spotkań dla dzieci i młodzieży, w tym placówek kulturalnych i obiektów sportowo-rekreacyjnych na terenie Gminy, a także wzbogacenie oferty edukacyjno-wychowawczej.
- 19.** Organizowanie i finansowanie dla przedstawicieli placówek pracujących z dziećmi i młodzieżą szkoleń, obejmujących zagadnienia dotyczące skutecznych strategii profilaktycznych oraz podnoszące ich kompetencje w zakresie realizacji warsztatów i zajęć profilaktycznych.
- 20.** Wprowadzenie standardów ochrony dzieci, w postaci odpowiednich procedur interwencyjnych w placówkach szkolnych i wychowawczych oraz szkolenia kadry pedagogicznej w zakresie zgłaszania przypadków przemocy.
- 21.** Profilaktyka krzywdzenia na tle seksualnym adresowana w szczególności do dziewcząt z uwagi na to, że są one bardziej narażone na różne formy wykorzystywania seksualnego. Powinna ona obejmować w szczególności kwestie takie jak: prawidłowe nazewnictwo związane z seksualnością, decydowanie o własnym ciele, umiejętności związane z opuszczaniem niebezpiecznych sytuacji oraz z odmawianiem kontaktu, a także powiadamianie o wykorzystywaniu, jeżeli dojdzie do takiej sytuacji. W przypadku przemocy seksualnej między rówieśnikami, istotne jest uświadamianie młodym osobom, gdzie kończy się granica pomiędzy żartami a napastowaniem seksualnym.

BIBLIOGRAFIA

1. Frysztański K., Socjologia problemów społecznych, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2009.
2. Maris R.W., Social Problems, The Dorsey Press, Chicago 1988.
3. Popyk, A., Skala i uwarunkowania przemocy rówieśniczej – wyniki Diagnozy przemocy wobec dzieci w Polsce 2023. Dziecko Krzywdzone. Teoria, badania, praktyka, 22(4), 37–62.
4. Pyżalski J., Agresja elektroniczna i cyberbullying jako nowe ryzykowne zachowania młodzieży.
5. Skarbek W., Wybrane Zagadnienia Metodologii Nauk Społecznych, Naukowe Wydawnictwo Piotrkowskie, Piotrków Trybunalski 2013.
6. Szatur-Jaworska B., Diagnozowanie w polityce społecznej, IPS UW, Warszawa 2002.
7. Sztompka P., Socjologia zmian społecznych, Wydawnictwo Znak, Kraków 2005.

SPIS TABEL, WYKRESÓW I RYSUNKÓW

SPIS TABEL

Tabela 1. Kim jest osoba, która doświadcza przemocy w swoim domu? N=67.....	14
Tabela 2. Jakiego rodzaju przemocy Pan/i doznał/a w ciągu ostatnich 12 miesięcy? N=43 ...	15
Tabela 3. Kto stosował wobec Pana/i przemoc? N=42	15
Tabela 4. Jakiego rodzaju przemoc Pan/i zastosował/a w ciągu ostatnich 12 miesięcy? N=39	16
Tabela 5. W stosunku do kogo zastosował/a Pan/i zachowanie przemocowe? N=38	17
Tabela 6. Kto stosował wobec Ciebie przemoc? N=52	27
Tabela 7. Jakiego rodzaju przemocy doznałeś/aś? N=53	28
Tabela 8. Jakiego rodzaju przemoc zastosowałeś/aś N=18	29
Tabela 9. Wobec kogo zdarzyło Ci się stosować przemoc? N=20	29
Tabela 10. Kto stosował przemoc w Twoim domu (kiedy byłeś/aś jej świadkiem)? N=18.....	30

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1. Wiek: N=199	10
Wykres 2. Wykształcenie: N=199	10
Wykres 3. Które z wymienionych poniżej sytuacji są Pana/i zdaniem aktem przemocy? N=199	12
Wykres 4. Czy Pana/i zdaniem przemoc domowa to przestępstwo? N=199.....	13
Wykres 5. Czy zna Pan/i w swoim otoczeniu kogoś, kto jest osobą doświadczającą przemocy domowej? N=199	13
Wykres 6. Jak często, w okresie ostatnich 12 miesięcy zdarzyło się Panu/i doświadczyć przemocy w swoim domu? N=199	14
Wykres 7. Jak często, w ciągu ostatnich 12 miesięcy doszło do sytuacji, w której zastosował/a Pan/i przemoc wobec członka swojej rodziny? N=199	16
Wykres 8. Czy w przeciągu ostatnich 12 miesięcy doznał/a oraz stosował/a Pan/i cyberprzemoc (np. wyzywanie, podszywanie się, ośmieszanie/poniżanie, grożenie/ straszenie, szantażowanie, wyłudzenie pieniędzy, rozsyłanie ośmieszających zdjęć/ filmów)? N=199	17

Wykres 9. Czy Pana/i zdaniem stosowanie kar fizycznych w stosunku do dzieci (tzw. „klapsy”) może być metodą wychowawczą, która: N=199.....	18
Wykres 10. Czy postrzega Pan/i przemoc domową jako znaczny problem występujący na terenie Gminy? N=199	18
Wykres 11. Jakie działania według Pana/i byłyby najskuteczniejsze wobec osób doświadczających przemocy domowej? N=199.....	20
Wykres 12. Poniżej wymieniono różne formy działań profilaktycznych. Które z nich według Pana/i przyniosą najlepsze efekty, jeśli chodzi o zapobieganie przemocy domowej? N=199	21
Wykres 13. Do kogo/gdzie zwróciłby/aby się Pan/i w przypadku, gdyby Pan/i lub ktoś z Pana/i otoczenia doznawał przemocy domowej? N=199	23
Wykres 14. Klasa: N=117	24
Wykres 15. Wiek: N=117	25
Wykres 16. Jakie zachowanie jest Twoim zdaniem przemocą? N=117	26
Wykres 17. Czy zdarzyło Ci się w ciągu ostatnich 12 miesięcy doświadczyć przemocy? N=117	27
Wykres 18. Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy doszło do sytuacji, w której zastosowałeś/aś przemoc wobec drugiej osoby? N=117	28
Wykres 19. Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy zdarzyło Ci się być świadkiem sytuacji, w której ktoś w Twoim domu stosował przemoc? N=117	30
Wykres 20. Jak często obserwujesz w swojej szkole problem przemocy między uczniami? N=117	31
Wykres 21. Czy uważasz, że w niektórych sytuacjach można użyć przemocy (np. kiedy ktoś Cię zdenerwuje)? N=117	31
Wykres 22. Do kogo zwróciłbyś/abyś się o pomoc, gdybyś Ty lub ktoś z Twojego otoczenia doznawał przemocy domowej lub rówieśniczej? N=117	32
Wykres 23. Czym według Ciebie jest cyberprzemoc? N=117	33
Wykres 24. Czy w przeciągu ostatnich 12 miesięcy doznawałeś/aś oraz stosowałeś/aś cyberprzemoc (np. wyzywanie, podszywanie się, ośmieszanie/poniżanie, grożenie/straszenie, szantażowanie, wyłudzenie pieniędzy, rozsyłanie ośmieszających zdjęć/ filmów)? N=117	34

Wykres 25. Czy w przeciągu ostatnich 2 lat brałeś/aś udział w szkolnych zajęciach profilaktycznych dotyczących przemocy domowej, rówieśniczej i cyberprzemocy? N=117... 35

Wykres 26. Jaka forma zajęć profilaktycznych w zakresie przemocy jest według Ciebie najciekawsza/najefektywniejsza? N=117..... 36

SPIS RYSUNKÓW

Rysunek 1. Metody i techniki badawcze wykorzystane do przeprowadzenia badań oraz próba badawcza..... 6

Rysunek 3. Płeć: N=199 9

Rysunek 4. Płeć: N=117 24